

Rodna gruda

PRINTED IN YUGOSLAVIA

Vsečina:

Letni obračun Slovenske izseljenske matice

25. maj, rojstni dan predsednika Jugoslavije — praznik naše mladine

Jakob Kvas:

Prpriave na kongres delavskih svetov Jugoslavije

P. D.:

Tovarna ob jezeru

Cvetko A. Kristan:

Prvomajski spisi ameriških Slovencev

Branko Semen:

Pomladna misel (pesem)

Geo Mezich:

»V taki mladini in izobraževanju je vaša bodočnost«

Dr. Fran Vatopec:

V. ljubljanski festival

J. Globevnik:

Na obisku pri Slovencih v Utahu

V Fontani bodo že letos začeli graditi zavetišče za ostarele izseljence

Slepim otrokom bodo kupili magnetofon

Joseph Britz:

Slovenska radijska ura v Pennsylvaniji

Andrew Bartel:

Vesti iz North Chicaga

Alojz Kocjančič:

Očetu (pesem)

Istran (pesem)

Jože Gerden:

Rad bi obiskal grob svoje matere

Franc Sikošek:

Moja mati in zobozdravnik

Milka Železnikar:

Domotožje (pesem)

Cv. A. K.:

V spomin Antonu Zbašniku

Po domači deželi

Domovina na tujih tleh

Pero izseljencev

Dom in družina

Mladi rod

II. gimnaestrada

Tudi strelski šport se lepo

razvija

Prežihov Voranc:

Takrat, ko sem še bicke pasel pod Uršljo goro

Naslovna slika:

Predsednik Jugoslavije, maršal

Tito v veselem pomenku z

mladino (fotografirano lani

ob maršalovem rojstnem

dnevu)

SAP

TURIST BIRO

Ljubljana

Avtobusno in turistično podjetje

vzdržuje stalne mednarodne in turistične avtobusne proge. Prireja naročene izlete in potovanja s kompletno oskrbo po želji, za zaključene skupine doma in v inozemstvu

Naši stalni tedenski izleti: Trst, Benetke in Celovec

Vse informacije in neprekinjena turistična služba v poslovalnici

SAP - TURIST BIRO

Ljubljana, Miklošičeva 17

Telefon 30-645 — Brzjav: SAP Turist

Hotel

se priporoča z obrati:

- hotel
- kavarna
- restavracija
- slaščičarna
- bar
- bife
- kopališče

LJUBLJANA

Rodna gruda, glasilo Slovenske izseljenske matice v Ljubljani. — Ureja uredniški odbor. — Odgovorni urednik Tomo Brejc. — Izhaja dvanaajstkrat na leto. — Poštšina plačana v gotovini. — Naročnina: ZDA letno 3 dolarje, — Francija letno 600 frankov, — Belgija letno 90 frankov, — Holandija letno 7 guld, — Nemčija letno 8 DM, — Italija letno 1000 lir, — Avstrija letno 40 šilingov, — Anglija letno 1 funt, — Avstralija letno 1 avstralski funt, — Argentina letno 30 pezov, — Jugoslavija letno 750 dinarjev. — Uredništvo in uprava: Slovenska izseljenska matica, Ljubljana, Cankarjeva cesta 5/I. — Rokopisov ne vračamo.

STANE KREGAR: NA DELO

LETNI OBRAČUN SLOVENSKE IZSELJENSKE MATICE

V soboto, 15. aprila je Slovenska izseljenska matica na rednem letnem občnem zboru položila obračun svojega dela v preteklem letu. Občnega zbora so se poleg članov izvršnega in glavnega odbora udeležili zastopniki Hrvatske izseljenske matice, novinarji in drugi. Predsednik Slovenske izseljenske matice Ivan Regent je v uvodni besedi pozdravil navzoče in kratko orisal položaj in društveno življenje naših ekonomskih izseljencev. O delu Matice v preteklem letu je poročal tajnik Albert Švagelj.

Delokrog Slovenske izseljenske matice je precej obsežen, saj spada pod njeno področje kar 34 pododborov v raznih krajih Slovenije, od koder je doma največ izseljencev. Naloga teh pododborov je, da v povezavi z matično ustanovo v vseh pogledih pomagajo našim rojakom, predvsem ko pridejo na obisk v domovino. Saj se mnogi, posebno tisti, ki nimajo več sorodnikov, po dolgih letih odsotnosti kar težko znajdejo in je prav, da imajo nekoga, ki jim svetuje in pomaga, pa naj bo to pri ogledu raznih zanimivosti in krajev ali pa tudi pri ureditvi kakšnih zapuščinskih zadev.

Lani je obiskalo svoj stari kraj okrog 1800 rojakov, od teh se jih je glavni del oglasil na Matici, tako posamezniki, kakor tudi tisti, ki so prišli v skupinah. Tudi letos izgleda, da bo sezona zelo živahna. Posamezni obiskovalci iz ZDA so se že oglasili. Tako sta prišla in tudi že odšla veliko prežgodaj kakor sta sama rekla, rojaka Joseph in Mary Oven iz Chicaga. Res škoda, da se jima je tako mudilo nazaj. Sredi aprila, ko to pišemo, imamo najavljene štiri skupine iz ZDA, ki jim je oskrbel potovanje urad Avgusta Kollandra in ki jih bomo pozdravili v domovini sredi maja. Tudi iz evropskih dežel imamo že najavljenih več skupin, in sicer pričakujemo iz Holandije skupino rojakov v začetku avgusta, iz Francije se pripeljejo rojaki s posebnim vlakom 5. avgusta, iz Nemčije pa prav tako s posebnim vlakom 8. avgusta. Seveda bomo vse, za katere vemo, kdaj pridejo, toplo sprejeli na obmejnih postajah. Putnik pa bo kakor prejšnja leta organiziral prijetne izlete ter oskrbel letovanja na morju za prijavitelje. Poleg Putnika bo letos tudi turistično podjetje SAP organiziralo izlete po Sloveniji.

Rojaki, ki nas letos obiščejo, se prav gotovo ne bodo dolgočasili, kakor se niso tudi tisti, ki so nas obiskali v preteklih letih. V juliju, ko je sezona obiskov, zlasti iz ZDA, na višku, imamo v Ljubljani že tradicionalne prireditve ljubljanskega festivala, ki bodo tudi letos zelo pestre, zanimive in lepe. Lani so rojaki, ki so bili na obisku v domovini, organizirali tudi praznovanje svojega ameriškega praznika (Independence day) in sicer je bila prireditev v Kamniški Bistrici in je zelo lepo uspela. Tudi letos so se javili nekateri izmed rojakov, ki pridejo na obisk, da bodo organizirali to proslavo, o čemer pa bomo podrobneje še poročali. Glavne prireditve Izseljenskega tedna, ki so bile lani v Sloveniji v prvi polovici avgusta, bodo letos, kakor smo že poročali, v Makedoniji, in sicer od 8. do 15. julija. V tretji številki »Rodne grude« smo objavili vabilo izseljenskih matic Jugoslavije, da naj bi se čim več rojakov udeležilo teh prireditev, ki bodo res zelo lepe, umetniško dognane in zanimive, zlasti za naše rojake, ki jim je bila doslej republika Makedonija še neznanca. Pisali smo tudi že in danes ponovno vabimo, da se prijavijo za dvanajstdnevni izlet, ki bo vodil izletnike skozi najvažnejše zgodovinsko zanimive kraje Jugoslavije na obisk prireditev v Makedonijo. Stroški vožnje z udob-

Člani izvršnega in glavnega odbora na zborovanju

Rojaka Joseph in Mary Owen iz Clarendon Hillsa v ZDA v uradu Matice. V sredi član Izvršnega odbora Slovenske izseljenske matice Jože Plevnik

nimi avtobusi, prehrane in prenočišč ter obisk prireditvev znašajo za rojake iz ZDA 50 dolarjev, za izseljence iz evropskih dežel pa v ustrežajoči vrednosti po njihovi valuti. Prijave za slovenske izseljence sprejema Slovenska izseljenska matica, vnaprej se lahko s čekom nakaže na isti naslov tudi potnina 50 dolarjev. Izletniki bodo odšli 5. julija ob 7. uri zjutraj izpred Iseljenske matice Hrvatske v Zagrebu, Gajeva ulica 2.

Program prireditvev Izseljenskega tedna v Makedoniji je bil že objavljen v izseljenskih listih. V Skopju, glavnem mestu Makedonije, bodo 8. julija ob pol 9. uri zjutraj slovesno odkrili spominsko ploščo na novem kliničnem bloku Medicinske fakultete. Ta klinika je bila zgrajena in opremljena s prispevki makedonskih izseljencev, ki so za to zbrali 154.000 dolarjev. V Ohridu, temu biseru Makedonije, bodo nastopi najboljših kulturnih ansamblov Makedonije, in sicer znana folklorna skupina »Tanec«, dalje solisti skopske opere, baleta in Makedonske filharmonije. Prireditve bodo v dvorani »Gorica« na obali Ohridskega jezera. Zadnji dan, 14. julija, ob 10. uri zvečer bo prirejen »Ohridski večer« (vožnja s čolni po Ohridskem jezeru). Ob tej priložnosti bo predsednik Okrajnega ljudskega odbora priredil sprejem za goste.

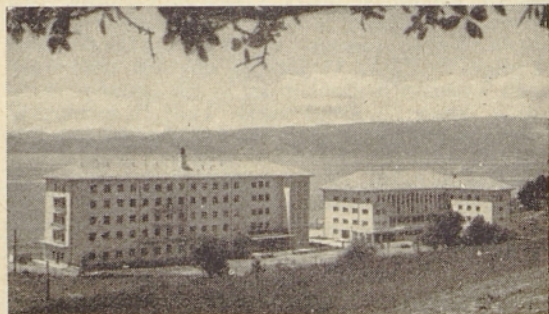
V Skopju pa bo zadnji dan, 14. julija ob 5. uri popoldne nogometna tekma med kluboma Vardar in Rabotnički za pokal Izseljenskih matic Jugoslavije. V Ohridu bo tudi odprta jugoslovanska razstava, posvečena našim izseljencem, dalje si bodo rojaki lahko ogledali razne kulturno zgodovinske spomenike, obiskali mesto Struga in samostan sv. Nauma. 11., 12., 13. in 14. julija bodo na Ohridskem jezeru številna športna tekmovanja za pokal Makedonske izseljenske matice. Tako smo v glavnem navedli program, ki je res tako bogat, da ga udeleženci še leta ne bodo pozabili.

Publikacije Slovenske izseljenske matice, koledar in revija »Rodna gruda«, imajo iz meseca v mesec več naročnikov in prijateljev po svetu. Uredništvo »Rodne grude« je letos ustreglo želji številnih naročnikov s tem, da bo

revija izhajala 12-krat na leto, namesto desetkrat. Poleg lepih, skrbno izbranih umetniških slikovnih prilog bo za mladino naših izseljencev, ki ne obvlada več slovenščine, v tistih deželah, kjer ima največ naročnikov, nekajkrat na leto izdala nekaj mladinskih prilog v jeziku dotičnih dežel. Seveda se je s tem delo v uredništvu povečalo, narasli so pa tudi stroški. Toda glavni namen Matice je, da je ustrezno rojakom-naročnikom. Zelo razveseljivo je tudi, da prejema uredništvo vedno več zanimivih dopisov od izseljencev iz raznih dežel in da število stalnih dopisnikov vedno bolj raste. Prihodnji letnik Slovenskega izseljenskega koledarja bo peti, odkar izhaja. Za ta svoj jubilej bo razveselil naročnike s posebno lepo opremo, skrbno izbranimi slikami in drugo vsebino. S petim letnikom je uredništvo Slovenskega izseljenskega koledarja prevzela podpredsednica Slovenske izseljenske matice Zima Vrščaj-Holy.

Zborovalci so bili soglasni, da sestavljajo novi Glavni odbor Slovenske izseljenske matice dosedanjji člani, ki se jim doda nekaj novih. Člani Glavnega odbora so: Ivan Regent, zvezni ljudski poslanec, Tomo Brejč, zvezni ljudski poslanec, Zima Vrščaj-Holy, profesorica, urednica »Mladega sveta« in »Cicibana«, Albert Švagelj, uslužbenec Slovenske izseljenske matice, Jože Plevnik, član Republiškega sveta sindikatov Slovenije, Ivan Perčič iz Kamnika, povratnik iz Francije, upokojenec, Franc Močilnikar, upokojenec iz Zagorja, povratnik iz Francije, Lojze, Zdravje, upokojenec, povratnik iz Kanade, Franc Kurinčič, uslužbenec, povratnik iz Argentine, Mirko Ličen, uslužbenec iz Nove Gorice, povratnik iz Argentine, Ludvik Medvešek, upokojenec iz Novega mesta, povratnik iz ZDA, Martin Šlibar, član Glavnega odbora Rdečega križa iz Ljubljane, Vilko Bežan, šolski nadzornik iz Murske Sobote, inž. Pavel Zaucer, direktor Kmetijskega inštituta, Stane Bobnar, član okrajnega odbora iz Polja pri Ljubljani, dr. Stanko Canjkar, član Cirilmetodijskega društva, Tone Kukovica, tajnik okrajnega sindikalnega sveta iz Trbovelj, Anton Aškere, ravnatelj učiteljskega iz Celja, Lojze Merlak, uslužbenec »Turist biroja«, Marjan Čamernik, uslužbenec »Putnika«, Ernest Petrin, novinar Radia Ljubljana, dr. Bojan Spicar, direktor Republiškega zavoda za socialno zavarovanje iz Ljubljane.

Na prvi redni seji je bil izvoljen Izvršni odbor Slovenske izseljenske matice, ki ga sestavljajo: predsednik Ivan Regent, podpredsednika Zima Vrščaj-Holy in Jože Plevnik, tajnik Albert Švagelj, odbornik France Kurinčič.

Delavski počitniški dom »Orce Nikolov« ob prelepem Ohridskem jezeru

25. MAJ *rojstni dan pred. Jugoslavije praznik naše mladine*

S posebno radostjo in zanosom se je letos naša mladina pripravljala na 25. maj — rojstni dan predsednika Jugoslavije maršala Tita. Saj je ta dan izpremenila v svoj praznik — Dan mladosti: Naša mladina, naš prvi rod, zrasel pod svobodnim soncem prerrojene domovine, se zaveda, da je zdrav, krepak in veder naraščaj bogastvo in ponos domovine. In zato hoče na ta svoj dan, ki je obenem najlepši praznik vseh jugoslovan-skih narodov, svojemu dragemu maršalu Titu v vezilo pokloniti dokaze svojega dela in znanja.

Že dober mesec prej od 15. aprila do 25. maja je naša mladina merila svoje sposobnosti in znanje v najrazličnejših tekmovanjih, ki jih je organizirala Zveza društev prijateljev mladine skupaj z mladinskimi organizacijami. Tudi v Sloveniji so ta tekmovanja zajela mladino iz vasi in mest. Tekmovali so predvsem v športu, pa tudi na drugih področjih: nekateri pri pomladanskih delih v kmetijskih zadruzah, pri pogozdovanjih, pri učenju raznih predmetov in sestavljanju zbirk. Delali so tudi razne izlete in obiskovali kraje, znane iz narodnoosvobodilne borbe, ter s cvetjem okrasili grobove borcev.

Sam praznik — Dan mladosti pa bodo proslavili v raznimi nastopi, prireditvami in razstavami. Na ta dan bodo objavljeni rezultati tekmovanj in nagrajeni najboljši tekmovalci.

Da, 25. maj bo res lep, vesel praznik vse domovine. Prav gotovo se tudi naši rojaki na tujem

Maršal Tito v veselem pomenku z mladino

pridružujejo narodom Jugoslavije, ki svojemu predsedniku ob rojstnem dnevu iz srca želijo še mnogo, mnogo let zdravja in moči, da bi lahko tudi v bodoče tako uspešno vodil našo republiko kakor doslej.

Novi del Skopja — glavnega mesta Makedonije

Priprave na kongres delavskih svetov Jugoslavije

Letos, sredi leta bo v Beogradu prvi kongres delavskih svetov Jugoslavije. Prvič v zgodovini se bodo zbrali delavci neke države kot predstavniki delavske samouprave. Na kongresu bo sodelovalo 1677 delegatov iz vse države in iz vseh gospodarskih panog.

Jugoslovanski delavci se zavedajo velikega pomena, ki ga ima ta kongres delavskih svetov za nje same in tudi za mednarodno delavsko gibanje. Zato se nanj temeljito pripravljajo. Sleherno podjetje, tovarna, trgovina, gostinski obrat tja do podjetij morske plovbe in zračnega prometa razpravljajo na zasedanjih delavskih svetov, na raznih tovarniških konferencah, občinskih in okrajnih posvetovanjih itd., ki jih organizirajo delavski sindikati in Socialistična zveza delovnih ljudi, o sedemletni prehojeni poti, pregledujejo, kaj je bilo dobrega, kaj slabega in kaj bi bilo treba napraviti, da bi se vsak posamezen delavec še bolj uveljavil v upravljanju gospodarstva, kaj naj še store, da bi se razširile gmotne osnove delavske samouprave. Ker pa so prav ta čas gotovi zaključni računi podjetij, so razprave še živahnejše, saj se menijo o načrtih za naslednje poslovno leto, ugotavljajo, koliko je bilo dobička, kako ga bodo najkoristneje porabili in koliko si ga bodo razdelili. Seveda, če pa so lani slabo gospodarili in jim bilanca pokaže izgubo, jih glava boli in premišljajo, kako in kaj naj bi storili, da bi jo pokrili. Sedanji delavski sveti polagajo predvsem delovnim kolektivom obracun o svojem delu v preteklem letu, da bodo predali podjetje novemu delavskemu svetu, ki ga prav te dni volijo, s čistimi računi. Na teh zasedanjih — teh je na tisoče in sodelujejo v razpravah sto tisoči delavcev, uslužbencev, tehnikov in inženirjev — se z veliko vnemo in prizadevnostjo menijo o kandidatih za nove delavske svete in upravne odbore, da bodo izbrali iz svoje srede take ljudi, ki jim lahko zaupajo vodstvo tovarne, rudnika itd. Istočasno pa volijo tudi delegate za kongres.

Sedem let delavske samouprave v Jugoslaviji je povsem opravičilo pravico do samoupravljanja in reševanja vseh tistih zamotanih zadev gospodarskega razvoja podjetja, občine in vse države, saj se razvija demokratična samouprava na vseh področjih družbenega življenja.

Teh demokratičnih pridobitev se delovni ljudje v Jugoslaviji dobro zavedajo. Zato v teh dneh, ko volijo nove delavske svete, delegate za kongres in ko razpravljajo o zaključnem računu, še posebej proučujejo delovne metode, dosedanje oblike dela in izkušnje. Uspehi so res veliki in si delavci prizadevajo, kako bi še uspešneje razvili naš gospodarski mehanizem ter povečali delovno produktivnost in izboljšali organizacijo proizvodnje, da bi se sadovi njihovega dela čimbolj odrazili na povišanju življenjske ravni.

Zdaj, ko se pripravljajo na svoj kongres, delavski sveti izmenjujejo med seboj izkušnje, po katerih so dosegali najučinkovitejše uspehe v gospodarjenju. Kongres bo nedvomno vse te zadeve skrbno proučil, povzel izkušnje, hkrati pa bo prav gotovo opozoril tudi na vrsto vprašanj, ki jih bodo po naročilu delovnih ko-

lektivov sprožili delegati. Že zdaj je jasnih nekaj stvari, ki jih bo treba v najkrajšem času urediti. Tako na primer so dosedanje izkušnje pokazale, da bi kazalo ustanoviti zbere proizvajalce tudi pri občinskih ljudskih odborih, doslej so bili namreč le pri okrajnih. Napočil je čas, da dobe delovni kolektivi mnogo širša pooblastila v upravljanju s posameznimi skladi podjetja, s čimer naj bi se razširila gmotna osnova delavske samouprave. Razen tega, da je v sistemu nagrajevanja še vrsta nerešenih vprašanj, da bodo morali vnesti v plačilno politiko še več takih činiteljev, ki vzpodbujajo k večji produktivnosti in sistem nagrajevanja še bolj približali načelu nagrajevanja po delu, so že danes močne težnje, da bi sistem plač sprostil nekaterih administrativnih omejitev. Tudi zakon o delavskem samoupravljanju je praksa že prerasla. Tako v vrsti podjetij že delujejo obratni delavski sveti, o katerih v zakonu ni govora itd.

Že teh nekaj stvari kaže, kako velikega pomena bo za kongres nadaljnji razvoj delavske samouprave v Jugoslaviji. Razumljivo je, da se bo kongres podrobneje ukvarjal tudi s sistemom delavskega izobraževanja, zlasti ekonomske izobrazbe delavcev, saj ne more biti uspešne delavske samouprave, če proizvajalci ne bi poznali temeljnih načel gospodarjenja. Tudi na tem področju so jugoslovanske izkušnje že sila bogate. Sindikati so razvili zelo široko omrežje najrazličnejših tečajev, seminarjev, predavanj in šol, na katerih podrobneje seznanjajo delavce, upravjalce z organizacijo podjetja, finančnim in komercialnim poslovanjem itd., hkrati pa so se ves čas prizadevali za uveljavljanje delavskih načel pri upravljanju podjetij ter vsega družbenega življenja.

Kongres delavskih svetov Jugoslavije ne bo pomemben le zanje, za delavski razred Jugoslavije, marveč tudi za druga delavska gibanja, saj so v mednarodnem svetu vedno glasnejše zahteve po delavski samoupravi. Na kongresu bodo sodelovale tudi delavske delegacije iz mnogih drugih držav, ki jih zanimajo jugoslovanske izkušnje, kako neposredni proizvajalci sodelujejo pri vodstvu gospodarstva in države, seveda pa bodo tudi sami posredovali svoje izkušnje iz boja za delavsko samoupravo in sodločanje. Dandanes v svetu ni delavska samouprava zgolj teoretsko vprašanje, marveč je stvar neposredne prakse milijonov in milijonov delavcev. Povsem jasno je, da »jugoslovanski primer« ni obvezen vzorec za vsako delavsko gibanje, ker je zrasel iz svojega zgodovinskega razvoja in je rezultat jugoslovanskih razmer. Vsak delavski razred naj si gradi svojo delavsko samoupravo v skladu s svojimi razmerami — to je načelo jugoslovanskih delavcev. Oblike in metode delavske samouprave si bo vsak delavski razred krojil po svoji podobi, toda eno je gotovo: brez delavske samouprave, brez širokega sodelovanja vseh državljanov v upravljanju gospodarstva in države ni napredka. Zato so jugoslovanske izkušnje pomembne za vse mednarodno delavsko gibanje, zato bo kongres delavskih svetov Jugoslavije nedvomno močno odjeknil po vsem svetu.

Tovarna ob jezeru

Pred leti, ko sem prvič obiskal Medvode in Medvodčane, tam še ni bilo Zbiljskega jezera, in poslopja stare tovarne papirja in brusilnice v Medvodah so samevala. Tudi vrste novih stanovanjskih hiš takrat še ni bilo. Najbrž takrat Medvodčani niti sanjali niso, da se bodo hitri valovi Save umirili in da bodo Medvode pridobile krasno izletniško točko — Zbiljsko jezero in novo elektrarno ter tovarno tesnilnega materiala. Toda naj spregovorimo nekaj besed o tej tovarni in njenih ljudeh.

Lani je sicer maloštevilni toda klen kolektiv tovarne »Tesnilka« v Medvodah slavil 10-letnico obstoja, desetletnico trdnega dela in desetletnico zavidanja vrednih uspehov. Včasih je Jugoslavija tesnilni material upažala. Potrebovala ga je veliko in to vsako leto več, saj so nastajale vedno nove in nove tovarne. In nove tovarne avtomobilov so izdelovale vsako leto več kamionov, za več kamionov pa je potrebno več tesnilnega materiala. Tako je pred dobrimi desetimi leti nekaj požrtvovalnih in iznajdljivih ljudi v Tovarni celuloze v Goričanah začelo izdelovati tesnila. Ti delavci seveda niso imeli o tem nobenih strokovnih izkušenj niti primerne literature. Uporabili so stare papirniške stroje, prinesene z vseh vetrov, jih popravljali in obnavljali ter z njimi že prvo leto po osvoboditvi izdelali prvih 30 ton parovodnih tesnil. O, veliko požrtvovalnosti je bilo potrebno. V Goričanah so bili tesni prostori, zdelo se je, da so drug drugemu na poti. Toda ne, papirniški delavci v Goričanah so veliko pomagali pri nastanku novega podjetja, ki je nastajalo sprva kar pri njih, v njihovi sredi. Leto kasneje je Viljem Lipa, mojster elektrodelaavnice v goričanski tovarni, prvi začel izdelovati avtomobilska tesnila. Kar ročno se je lotil tega dela, brez raznih šablon, brez posebnih izkušenj.

Medtem ko so v Goričanah požrtvovalni delavci osvajali proizvodnjo, kos za kosom, so v Medvodah gradbeni delavci gradili nove prostore za tovarno. Toda v nove prostore so vgrajali strojne naprave, stare, izdelane iz raznih neuporabnih papirnih strojev. Računali so: nekaj let bomo še zmogli z njimi, pozneje, ko bo več denarja, pa bomo kupili nove in mogoče še tovarno dogradili, popolnoma prenovili. Kolektiv se ni zadovoljil samo s proizvodi, ki jih je delal

dotlej. Požrtvovalni delavci so začeli razmišljati, da bi lahko izdelovali tesnila tudi iz plastičnih mas. Od drugod so dobili težke hidraulične stiskalnice in proizvodnja je postopoma stekla.

Dan 26. avgust 1950. leta bo ostal kolektiv v neizbrisnem spominu. Takrat so delavci prevzeli upravljanje podjetja v svoje roke. Niso slabo gospodarili odtlej in dobro, zelo dobro gospodarijo sedaj. Delavci so se lotili tudi gradnje stanovanj. Večidel sami so zgradili prvi in drugi stanovanjski provizorij. V pogon so spustili nov mešalni stroj in iz tujine dobili mlin za razvlaknjevanje azbesta. Proizvodnja je postopoma izgubljala pečat obrtniškega načina dela in se vse bolj izpopolnjevala. Seveda brez požrtvovalnosti delavcev, brez iznajdljivosti posameznikov se podjetje ne bi razvijalo tako, kot se je. Toda v načrtu so imeli še več: obnovitev tovarne in pred tremi leti so začeli podirati stare lope, zgrajene pred desetletji, ki so bile napoti nadaljnemu razvoju podjetja.

Proizvodnja je iz leta v leto naraščala. Leta 1946 so izdelali 30 ton parovodnih tesnil, leto nato 101 tona tesnilnih plošč. Avtomobilskih tesnil in prstanov za Tovarno avtomobilov v Mariboru so izdelali 1948. leta 1900 kg. Pred šestimi leti so iz plastičnih mas izdelali 5,4 tone proizvodov. Pred dvema leti so poslali na trg 153 ton parovodnih tesnil, 91 ton proizvodov iz plastičnih mas in 13 ton avtotestnil. S svojimi proizvodi so zalagali Tovarno avtomobilov v Mariboru, podjetje »Torpedo« z Reke in ustregli so zahtevam nekaterih podjetij ter začeli z izdelavo proizvodov iz plastičnih mas.

O tej tovarni bi res lahko rekli, da je zrasla in se razvijala prav iz src svojih delavcev, ki so od njenih prvih začetkov tako tesno živeli z njo. Nikoli niso šteli ur niti prečutih noči, ko je bilo v prvih letih treba preurejati stroje, jih izpopolnjevati, se učiti novih načinov dela. Vse je bilo tako samoumevno, vse je imelo en sam cilj — rast tovarne in čimvečjo proizvodnjo.

V ta namen so se delavci vsemu odrekli. Odpovedali so se razdelitvi dobička. Vse so dali za svojo tovarno, za nove stroje, saj so se zavedali, da jim bo to bogato povrnjeno, da s svojimi proizvodi koristijo skupnosti, katere del so tudi oni sami.

P. D.

Te svoje tovariše in tovarišice so delavci tovarne »Tesnilka« lani izvolili v svoj delavski svet

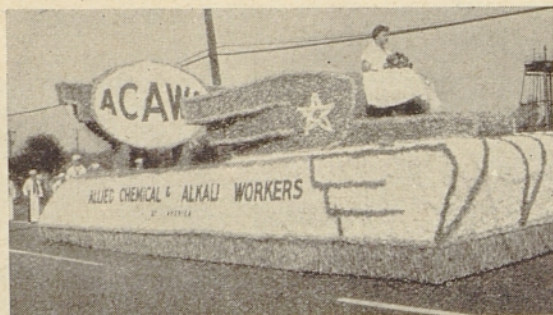
Prvomajski spisi AMERIŠKIH SLOVENCEV

(Ob 40-letnici izida prvega)

Ob delavskem prazniku 1. maju so delavske organizacije že od uvedbe tega praznika izdajale slavnostne številke svojih listov. Poleg tega pa so izdajale tudi posebne knjižice, imenovane »prvomajske spise«. Slovensko delavstvo je izdalo prvi tak spis že leta 1893 na Dunaju pod naslovom »Slovenski delavci in delavke«. Toda v tem niso zaostajali niti zavedni slovenski delavci v Ameriki. Letos poteka ob 1. maju 40 let, kar je izšel v Chicagu prvi tak samostojni prvomajski spis kot posebna številka tednika Proletarca, glasila Jugoslovanske socialistične zveze (JSZ) v Chicagu. Skupno je izšlo v založbi Proletarca in njegove založbe Jugoslovanske delavske tiskovne družbe 25 takih spisov.

Prvič je izšel torej tak ameriško-slovenski prvomajski spis kot posebna številka (toda v različni obliki kakor redna izdaja) Proletarca za 1. maj 1917, drugič pa za 1. maj 1918. Obe ti dve izdaji je uredil Ethin Kristan. Zatem so taki prvomajski spisi izhajali za vsak 1. maj od 1919 do 1928. Urejal jih je Frank Zaitz, sedanji urednik največjega slovenskega dnevnika v Ameriki Prosvete. Takrat se je ta spis imenoval še »Proletarac — majska izdaja«. Od 1929 do 1932 je izhajala samo prvomajska številka Proletarca, ki pa je tedaj izhajal v obliki navadnega časnika, ne pa v revialni obliki. IX. redni zbor Jugoslovanske socialistične zveze leta 1932 v Milwaukeeju pa je sklenil, da naj izhaja prvomajska številka Proletarca kot poseben in samostojen list. Tako je za leto 1933 izšel prvič Majski glas (The May Herald) s podnaslovom »prvomajska revija«. Imel je letnik XIII. ter je štel svoje letnike od 1917 do 1928. Zadnji Majski glas je izšel kot 25. letnik ob 40-letnici Proletarca za 1. maj 1945. Vse je izdala Jugoslovanska delavska tiskovna družba v Chicagu, ki je izdajala tudi Proletarca in Ameriški družinski koledar. Uredil pa jih je Frank Zaitz.

Ti prvomajski listi so bili slavnostno urejeni in imajo izbrano vsebino. Poglejmo si nekatere teh listov, ki so nam na razpolago.

Svoj praznik dela (Labor Day) praznujejo v ZDA prvi ponedeljek v septembru. Slavnost se navadno začne zjutraj s parado, v kateri sodelujejo delavci in uslužbenci iz tovarn, rudnikov in raznih podjetij in ustanov. Na sliki tako zvani »float« tovarne Columbia Southern Chemical Corporation iz Barbertona, kjer je zaposlenih veliko Slovencev (posnetek Okolich, Barberton).

Na čelu spisa za leto 1922 beremo n. pr. navdušen uvodnik »Naša majska beseda«, ki zaključuje takole:

»Čim mogočnejše bodo naše organizacije, tem pomembnejši bo naš praznik dela, in tem bližje bomo družbi mednarodnega bratstva in mednarodne kooperacije. Naprej k našemu soncu!« V tem spisu so sodelovali predvsem Frank Zaitz, Jože Zavertnik, Ivan Molek, Frank S. Tauchar, Fran Albreht in drugi. Izdaja ima tudi prilogo »Udruženi Proleter« v srbohrvaščini kot glasilo srbske sekcije Jugoslovanske socialistične zveze v Chicagu.

Uvodnik »Naša majska beseda« iz leta 1924 kliče: »Prvi maj je praznik upornikov, praznik dela in praznik RAZUMA!«

Izdaja za 1925 je bila posvečena 20-letnici Proletarca in je imela zgodovinske in leposlovne prispevke Franka Zaitza, Ivana Moleka, Antona Slabeta, Jožeta Zavertnika, Angela Cerkvenika, Franka Alesha, Karla Kocjančiča, Naceta Žlembergerja, Franka S. Taucharja, Antona Gardna in vrsto prevodov.

Uvodnik v spisu za 1926 »Po šestintridesetih letih« ugotavlja: »Sužnji, ki nočejo biti sužnji, vedo, da sedanji ekonomski sistem ni višek razvoja. Vedo, da je blaznost ubijati milijone s pomankanjem, ko je živil na izbiro, da je barbarsko pobijati se med seboj in največkrat niti ne vedeti, čemu se pobijajo. Človeštvo, kadar bo hotelo in znalo, lahko napravi odločilen korak naprej in zgradi družbo kooperacije na temelju pravičnosti. To bo socializem. Za tako družbo manifestira zavedno delavstvo, gladi ji pota v ekonomskem razvoju, da doseže čimprej svoj veliki cilj. Predstavlja ga Prvi maj, vstajenje človeka!«

V tem letniku so tudi spomini Jožeta Zavertnika »Prvi majnik leta 1890 in letos«, Andrew Kopal pa je napisal članek ob 50-letnici Cankarjevega rojstva. Spis je imel to leto 80 strani oblike kakor »Rodna gruda«.

Majski glas za 1935 je posvečen 30-letnici Proletarca in ima že 100 strani. Angleškega besedila je 14 strani. V spisu za 1937 je več prispevkov Ethina Kristana.

Majski glas je izšel tudi za vsa vojna leta 1941—1945. Takrat je bil to edini slovenski prvomajski list, če odštejemo one, ki so izšli v partizanskih tiskarnah. V letniku 1943 je članek predsednika Slovenske narodne podporne jednote (SNPJ) pok. Vincenta Cankarja »Naša pomoč stari domovini«. V letniku 1945 pa so že članki o narodnoosvobodilnem gibanju in prispevki partizanskih pesnikov. Tako n. pr. »Kaj je Jugoslavija bila in kaj je postala pod osvobodilnim gibanjem«, Seliškarjevi pesmi »Ilova gora« in »Kruh« itd.

Proletarčeve majske izdaje in Majski glasi so bili reprezentativni slovenski prvomajski spisi in so izhajali redno. Ti spisi so važen in zanimiv prispevek k slovenski socialistični književnosti in še posebej h književnosti naših naprednih ameriških izseljencev.

Cvetko A. Kristan

Branko Semen:

Pomladna misel

Jaz sem že leta in leta od doma,
daleč od skrite, domače vasi,
kamor po kolnikih redko poroma
kdo drug, kakor misel v te dni.

Je čas, ko je zemlja kot dlan
matere križem kražem skopána,
gube in gubice kakor poljana,
med njimi pa rože in sonce in dan.

Ej sprotoletje in okna zaprta!
Da li me čuješ, o mati!
Misel na tebe v oknice trkal
Čuješ! Ne daj ji, ne daj ji čakati!

Pobožaj z roko jo ljubečo,
tako kakor znaš to le ti
in mi poželi v pomladi tej srečo,
da jo razdal bom med dobre ljudi.

Veš, tukaj, kjer čisto vsakdanje
pretakajo dnevi se z nečim od davi,
je človek kot otrok, ki sanje
iztrga iz sé in zapravi.

Tedaj pa, saj veš, kako je tedaj,
ko si potreben teh tvojih dlani
in je le misel, ki hodi nazaj
k tebi do skrite, domače vasi.

»V taki mladini in izobraževanju je vaša bodočnost«

Bruno Perinovič, dijak III.b razreda šole za učence v gospodarstvu v Zadru se je nemalo začudil, ko je prejel pred kratkim avionsko pismo iz Clevelanda od neznanega rojaka mr. Gea Mazicha.

Ko je v družbi radovednih sošolcev pismo odprl, mu je stvar kmalu postala jasna. Sredi pisemskega papirja je zagledal izrezek časopisa »Glasa Zadra« št. 287, katerega vsebina je bila posvečena Dnevu Jugoslovanske armade. V tej številki je bila namreč objavljena njegova domača naloga, ki je bila ob proslavi 15-letnice JLA nagrajena s prvo nagrado za strokovne šole. Vse dijake je navdušila vsebina pisma, ki je bila polna lepih domoljubnih misli. Glasilo se je takole:

»Cleveland, 29. I. 1957.

Dragi prijatelj Bruno Perinovič. Pred menoj leži »Glas Zadra«. Ko sem ga natančno prečital, sem na osmi strani bral, da so bile podeljene nagrade za najboljše naloge dijakov. Tako sem prebral tudi tvoj lepi spis, ki si mu dal naslov »Zopet bom obiskal očetov grob...« V začetku pišeš, da ti je mati pripovedovala, ah, da mati! Pišeš, da si srečen, ker si imel očeta, ki je kot junak dal vse, kar je imel (svoje življenje), za obrambo tebe in tvoje matere in za obrambo svoje ljubljene Jugoslavije. Srečen pa si, da imaš še drugega junaka, ki skrbi za tebe in te vzgaja, da postaneš, ne morda junak, kot je bil tvoj oče, pa vsaj vreden svojega očeta in matere. Spoštuj ga, da boš dosegel ta cilj. Lepo se uči, ljubi svojo Jugoslavijo, kajti v taki mladini kot si ti in v izobraževanju je vaša lepša bodočnost.

Oprosti moji pisavi, ker nisem imel možnosti za šolanje, kakor jih imaš ti danes. Vidiš, ti si srečnejši kot sem bil jaz, ko sem bil majhen.

Dragi učenec Bruno! Zelo me je ganil tvoj članek, v katerem si tako lepo opisal junaštvo svojega očeta. Še bolj me je ganilo, ko pišeš, da boš obiskal očetov grob in nanj položil venec v počastitev vseh borcev, ki so padli s tvojim očetom.

Prilagami ti dva dolarja, kupi majhen venec in ga položi na grob očeta in njegovih padlih tovarišev. To sprejmi od svojega neznanega prijatelja v daljnem svetu, ki z zanimanjem spremlja vaše uspešno delo, zlasti uspehe šolstva po vsej Jugoslaviji.

Upam, da se bova osebno spoznala v Zadru v juliju, kjer bom obiskal svojo ostarelo mater v Preku.

Ostajam s spoštovanjem tvoj prijatelj

Geo Mazich.<

✠ V. LJUBLJANSKI FESTIVAL ✠

Rojstni dan ljubljanskih festivalov lahko večemo na 22. maj 1952. Tedaj je imel namreč upravni odbor Turističnega društva Ljubljana na Bellevueju važno sejo, ki je bil na njej sprejet sklep, da se zaradi turističnih propagandnih namenov organizira Turistični teden kot redna letna društvena prireditev v večjem obsegu. V okviru razgovora o tej pobudi smo predvideli možnost, da se ta zamisel v svojem razvojnem toku razširi in okrepi z višjo, kvalitetnejšo ravni in s kulturno manifestativnim festivalnim poudarkom.

Misel je padla na plodna tla. Od 4. do 12. julija 1953 je bil prvi Ljubljanski festival, od 30. junija do 14. julija 1954 drugi, od 11. junija do 15. julija 1955 tretji, od 30. junija do 21. julija 1956 četrti. Letos bodo festivalne prireditve od 30. junija do 21. julija. Prvi in drugi festival je organiziralo Turistično društvo Ljubljana, tretji in četrti pa zavod »Ljubljanski festival«, ki deluje v okviru Sveta za kulturo pri Okrajnem ljudskem odboru Ljubljana. Priprave za V. Ljubljanski festival so v polnem razmahu.

Letošnji V. Ljubljanski festival razodeva predvsem slovenski kulturni obraz. Predvideti je bilo, da bo uprizorila ljubljanska Drama Kreftovo »Veliko puntarijo«, ki prikazuje boj slovenskega in hrvatskega kmeta tlačana za svobodo pod vodstvom Matije Gubca. Ljubljanska Opera bo sodelovala z Bravničarjevimi »Hlapcem Jernejem«, pri katerem bo nastopilo nad 200 oseb. Ta uprizoritev kaže zanimiv poskus, ki je edinstven v opernem svetu. V posameznih vlogah namreč ne bodo nastopili posamezni pevci solisti, ampak pevci solisti v troje. Tako bodo trije hlapci Jerneji-basisti, trije župniki, trije Gostačevi študentje itd. S tem naj bi bila poudarjena razredna pripadnost posameznih odrskih nosilcev. Za ta poskus opažamo izredno zanimanje ne samo v Sloveniji, ampak tudi v drugih ljudskih republikah. Slovenska kulturna ustvarjalnost pa bo odsevala tudi v programu dveh koncertov Slovenske filharmonije. Na enem obeh bodo izvajali izvirne slovenske zborovske skladbe, ki jih doslej še niso podajali, na drugem pa še neizvajane slovenske

orkestralne skladbe. Tako bodo osrednje slovenske umetniške ustanove prispevale k programni značilnosti ljubljanskih festivalov s postvarjanjem izvirnih slovenskih umetnin.

Vzporedno bodo sodelovali na V. Ljubljanskem festivalu tudi drugi ansambli. Seveda bo nastopil balet ljubljanske Opere, verjetno s Cajkovskega »Labodjim jezerom« in morebiti s Hrističevo »Ohridsko legendo«. K sodelovanju so povabljeni tudi zagrebška Opera, Janigrov ansambel zagrebških solistov, ki uživajo svetovni sloves, makedonski folklorni ansambel »Tanec«, ki je znan tudi v Ameriki, slovenska folklorna plesna skupina »France Marolt«, tržaški komorni trio »Ars nova«, zagrebška komorna ansambla itd.

Kremser Schmidtova razstava, ki jo je pripravila Narodna galerija v Ljubljani, bo razširila odmev ljubljanskih festivalov tudi v evropski kulturni svet. Posebno živo zanimanje kažejo za to razstavo predvsem avstrijski in nemški strokovnjaki s področja upodabljačije umetnosti. Znano je, da je sloveči slikar Kremser Schmidt ustvaril prav na slovenskih tleh svoje najlepše umetnine. Tudi Narodna in vsučiliška knjižnica v Ljubljani bo priredila v okviru V. Ljubljanskega festivala poučno razstavo, ki bo prikazovala bogastvo in lepote slovenskega podzemnega sveta.

Kakor znano so osrednje žarišče ljubljanskih festivalov Plečnikove Križanke. Tukaj je ustanovil njegov duh prelep biser, ki si ga ho-dijo ogledovat in občudovat domači in tuji gostje. Skozi veličastno preddverje, ki je namenjeno koncertom na prostem, prideš v novo letno gledališče, ki se amfiteatralno razteza na prostoru ob Emonski cesti in Cojzovem grabnu. To gledališče še ni dokončano. Dopolnjevali in dozidavali ga bodo še vrsto let. Plečnikova smrt je zapustila tudi tukaj svojo globoko, bridko sled. Nekaj načrtov je sicer pustil, vendar komaj za leto dni dela. Kdo bo najverneje nadaljeval ustvarjalno misel prvega slovenskega arhitekta? Križanke jočejo. Toda njihove solze se nam zdijo kakor žlahtni biserčki, ki se blesteče stapljajo v mogočen biser slovenske arhitekture.

Koncertne prireditve komornega značaja pa so našle svoje najprimernejše zavetje v ljubkem Rotovškem dvorišču, ki nudi v času festivala privlačno podobo kulturne zbranosti ter intimnosti.

Danes ni dvomljiveca, ki bi odrekal ljubljanskim festivalom njihov pomen in upravičenost. Ob prvem in drugem ljubljanskem festivalu je bilo takšnih dvomljivec še precej. Čudno so zmigovali z ramami in delali razne opazke. Danes vemo za trdno, da je misel ljubljanskih festivalov prodrla. S tem, da jih je Okrajni ljudski odbor Ljubljana vzel pod svoje okrilje, je zagotovljen njihov obstanek in razvoj. Postali so živa tradicija slovenske prestolnice, ki vabi v času festivalnih prireditev v svoj krog slovenske sinove, raztresene po vsem svetu: tudi koroške, primorske, ameriške in vse druge Slovence, kjer koli živijo. Tako se razvijajo ljubljanski festivali v krepko vez, ki staplja naš rod v skladno kulturno celoto.

Dr. Fran Valovec

Preddverje starih ljubljanskih Križank, kjer je novo letno gledališče, eno izmed zadnjih umetniških stvaritev pokojnega arhitekta Plečnika

Na obisku pri Slovencih v Utahu

Ko sem odhajal na svoje skoraj štirimesečno potovanje širom Amerike, ki ga je organizirala ameriška International Cooperation Administration, sem sklenil, da bom na tej poti, kjer koli bo mogoče, obiskal tudi svoje rojake. Rad bi videl, kako delajo in žive ti naši slovenski ljudje, od katerih je zlasti starejša generacija močno prilivala svoj znoj k današnjemu blagostanju Amerike. Žal mi zgoščeni program dela (proučevanje organizacije mest v ZDA) ni dopuščal, da bi moj sklep prišel v celoti do veljave. Vesel pa sem bil, da sem ga lahko uresničil na kraju, kamor zaradi oddaljenosti še nihče ni prišel po vojni iz Slovenije na obisk, namreč v državi Utah, ki leži globoko v osrčju ZDA.

Na januarski konferenci Lige utahških mest v Salt Lake Cityju mi je simpatični mr. Welch, Irec po rodu, ki je župan v mestu Price, omenil, da živi v tamošnjem kraju in v okolici precej mojih rojakov, ki so zaposleni največ v rudnikih. Ko sem bil prvo popoldne prost, sem izkoristil priložnost ter predlagal direktorju omenjene Lige mr. Mc. Koyju, da se odpeljeva v 120 milj oddaljeni kraj Helper, kjer prebiva precej slovenskih družin. Predlog je bil takoj sprejet. Z njegovim hitrim in elegantnim Cadillacom sva se po valoviti pustinji Utaha, mimo redkih naselij in nekaj velikih tovarn kaj kmalu približala cilju.

Čeprav je v okolici pust svet, je vendar sam kraj Helper, blizu katerega leži rudnik črnega premoga, čisto in prijazno naselje. Ze pri prvih hišah so me presenetili slovenski napis nad vrati raznih lokalov in delavnic (kot prvega se spominjam imena I. Tomšiča, ključavničarja), tako da sem imel občutek, kot bi sredi Amerike prišel v pravi slovenski kraj. Ustavili smo se pred hišo bivšega rudarja, sedaj trgovca Škerlja (Škerl), doma iz Notranjskega, ki me je zelo ljubeznivo sprejel. Razveselilo me je, da tako on kakor tudi njegov sin, ki dela pri njem v trgovini, še vedno gladko govorita slovensko. Mlajša slovenska generacija namreč počasi že pozablja materinščino in se vsestransko amerikanizira. G. Škerlj mi je takoj s ponosom povedal, da imajo Slovenci v Helperju svoje društvo, da so bili veseli, ko so zvedeli, da jih bo obiskal rojak iz domovine in da me vabijo zvečer na razgovor v njihovo društvo. Moji želji, da bi rad v kratkem času, ki še preostaja do večernega sestanka, videl nekaj slovenskih domov in se razgovarjal z domačimi, je bilo ljubeznivo ustrezno.

V spominu sta mi ostala zlasti prijazno domovlišče rudarja Česnika in razgovor z njim. Pred menoj je vstala težka življenjska pot slovenskega izseljenca, ki je še mlad moral iz svoje domovine za kruhom v širni svet. Brez znanja tujega jezika in ne da bi bil izučen v poklicu, je moral prijeti za težki rudarski kramp. Slovenska vztrajnost, marljivost in odrekanje potrebam so mu omogočile, da je obstal. Danes je kvalificiran delavec, ki dela s strojem in ima dobro plačo, govori angleško tako kot slovensko. Njegovim že poročenim hčeram se ni treba več toliko truditi kot svoj čas njemu in njegovi ženi. Dom ima lepo urejen,

opremljen z električno kuhinjo, televizijskim aparatom in še z drugimi manjšimi udobnostmi ameriške hiše. Kljub vsemu temu in dasi se čuti celega Američana, Česnik večkrat misli na domovino. Mislim, da je ponosen nanjo, bil bi pa še bolj, če bi več vedel o njej.

Zelo prijeten večer v društveni sobi, ki ga je odprl predsednik Škerlj, je potekel v družbi starejših in mlajših slovenskih rojakov, ki so sami ali pa njihovi očetje prišli iz Notranjske, Primorske, Bele krajine in še iz drugih delov Slovenije. Prisotnih je bilo tudi več domačinov drugih narodnosti. Poleg že omenjenega mr. Welcha me je pozdravil tudi mr. Joufflas, župan Helperja, ki je po narodnosti Grk, torej naš sosed. Med drugim je povedal, da je med ljudmi v malem Helperju, ki leži tako rekoč sredi puščave, zastopan cel kup narodnosti, ki se med seboj dobro razumejo, k najbolj marljivim in obenem družabnim pa prištevajo prav moje rojake. Razgovarjal sem se z vsemi navzočimi Slovenci, in še z vsakim posebej ter sem se prepričal, da je ob obe res. Ob domači večerji (s pravo kranjsko klobaso in potico) ter ob zdravicah s kalifornijskim vinom je čas kar prehitro potekel. Vsem nam je bilo slovo težko.

Bilo mi je zelo drago, da sem se srečal z našimi marljivimi ljudmi v Utahu in jim prinesel pozdrav iz domovine, na katero so zlasti starejši med njimi v srcu še močno navezani. Te vezi, ne samo s starejšimi, ampak tudi z mlajšimi, bi bilo treba še okrepiti. Prav bi bilo, da bi se tudi kateri izmed Slovencev v Helperju odzval mojemu vabilu in prišel pogledat novo Jugoslavijo, da bi svojim rojakom in drugim ljudem v Ameriki mogel o njej povedati več, kot sem utegnil to storiti jaz v kratko odmerjenem času. Prepričan sem, da takšno neposredno spoznavanje mnogo pripomore k utrjevanju zavesti delovnih ljudi, kar dobiva danes vse večji pomen v svetu.

J. Globeonik

Kot mlad kovinar sem bil tudi jaz nekoč eden izmed tistih ljudi, ki so se napotili v daljni svet, v »fremd«, da bi našli kruh in delo, ki ga v naših revnih vaseh in krajih ni bilo. Takrat sem se seznanil in srečal v raznih deželah z mnogimi našimi izseljenci in delil sem z njimi v velikih tujih tovarnah zlo in dobro, doživljal sem in čutil kakor oni, in ti ljudje so mi blizu s svojim težavnim življenjem in delom. Zato zmeraj mislim, da dobro razumem njihova zamotana čustva hrepenenja po rodnem kraju in okolju ljudstva, iz katerega so vzniknili, njihovo stališče do stare in njihov odnos do nove domovine, v kateri žive s svojimi družinami.

(Iz poslanice predsednika Jugoslavije maršala Tita jugoslovanskim izseljencem)

V Fontani bodo že letos začeli graditi zavetišče za ostarele izseljence

Pod naslovom »Še o zavetišču« je objavil rojak Frank Alesh v »Prosveti« 20. marca načrt, kako naj bi se ta zamisel izvedla. V uvodu se sklicuje na mnenja in predloge raznih znanih rojakov. Ta zamisel je bila sprožena že pred leti, toda proračun je bil previsok, da bi bil izvedljiv. Zato predlaga bolj praktičen načrt. Takole pravi: »Vprašanje zavetišča za stare člane naj se prepusti federacijam društev SNPJ. Jednota naj se z njim nič ne ukvarja zato, ker nam je že iz prejšnjih časov znano, kakšen je zakon v državi, v kateri je inkorporirana, ki jo tako omejuje, da skoraj ni mogoče zamisli uresničiti. Vsi prispevki za zavetišče morajo biti prostovoljni in se ne sme za to uporabljati denarja iz nobenega sklada. Zato vemo, da nam bo nemogoče zbrati velike vsote, da bi izvedli kaj velikega. Jednoti pa ni zabranjeno iz sklada izrednih podpor podpirati takšnega zavetišča, če bi bila pod okriljem federacij. Obenem pa bi lahko rojaki tudi sami odločili, kje naj se zavetišče zgradi. Morda večini ne bi ugajala Kalifornija ne Florida, pa bodo odločili, naj bi bilo v Ohio.

Naš namen je za začetek napraviti kooperativni zavetniški dom za 20 do 30 oseb. V ta dom bi v začetku sprejemali le takšne člane in članice, ki bi mogli mesečno plačevati ne manj kakor 75 dolarjev. Ta vsota je določena na skromni podlagi. Kasneje pa bi se sprejemali

tudi takšni rojaki, ki nimajo tako visokih mesečnih dohodkov. Razumljivo je, da bi se moralo za kritje stroškov zanje poiskati druge vire. Vsaka organizacija ali posamezna oseba, ki bi prispevala vsoto 500 dolarjev ali več, bi se štela za ustanovnega člana, katerim bi dali prednost pred nečlani, če bi želeli priti v dom. Ti člani in organizacije bi volile upravni odbor, ki bi mu bila poverjena uprava doma.

Ta zamisel se kakor kaže že uresničuje. To nam dokazuje poročilo rojakinje *Frances Luknicheve iz Fontane*, ki nam takole piše:

»31. marec je bil zgodovinski dan za nas ameriške Slovence, ki živimo v Fontani. Ta dan je federacija SNPJ, katere predsednik je rojak Frank Alesh, sklicala ustanovno sejo, na kateri so razpravljali o gradnji zavetišča v Fontani. Za to sejo je bilo med rojaki veliko zanimanje in je bil obisk prav dober. Na ustanovni seji je bilo zbranih v ta namen 2000 dolarjev, okrog 5000 dolarjev pa so obljubili rojaki, ki žive v drugih naselbinah in so pisмено prosili društvo za pristop. Sklenjeno je bilo, da se zavetišče zgradi v Fontani, kjer je podnebje milo in res primerno za ostarele ljudi. Z gradnjo bodo pričeli še letos. V tem skupnem domu bodo našli rojaki, ki so na stara leta ostali sami, ne le varno streho, ampak tudi toplo domače okolje, družbo sebi enakih in dobro domačo hrano ter skrbno postrežbo. O gradnji tega doma bom še poročala. Res, prav je, da so se odločili zgraditi takšen dom pri nas, saj je Kalifornija res čudovita dežela. Tukaj zorijo pomaranče v enem kraju, v drugem pa istočasno cvetijo, prav tako tudi citrone in drugo južno sadje.«

Slepim otrokom bodo kupili magnetofon

Že lani je društvo Jugoslovanska unija v Avstraliji na pobudo predsednika B. J. Škilana sprožila nabiralno akcijo za slepo mladino v Ljubljani. Ta akcija še vedno traja. Darovalcev je vedno več. Slepa mladina v Ljubljani, med katerimi je večina oslepela v in po zadnji vojni, je v Ljubljani sicer dobro oskrbovana, njeno življenje ni prav v ničemer podobno življenju slepih pred vojno. Država in organizacije so storile vse, da se slepi usposobijo za samostojno življenje ter čimmanj čutijo, da jih je življenje prikrajšalo. V zavodu in izven njega se usposablja za najrazličnejše poklice. V šoli kakor tudi v delavnicah zelo lepo napredujejo ter so dostikrat prav slepi za vzor tistim, ki vidijo. Kljub temu, da nimajo kakšnih posebnih velikih potreb, so pa seveda zelo hvaležni za vsako pozornost, ki so je deležni prav s strani naših rojakov. V prvih poveljnih letih, ko v Jugoslaviji še marsičesa niso izdelovali, so bile Progresivne Slovenke iz Amerike tiste, ki so, kakor pridne čebelice zbirale zanje med rojaki ter jim zato poslale res dragocene darove — razne učne pripomočke, kakor pisalne stroje za slepe, ure za slepe, plastelino itd. Enako je zanje — to se pravi za ves zavod — izredne vrednosti druga zbirka naših rojakov iz ZDA, ki jo je sprožil rojak Garden. To je pralni stroj, ki je ponos Zavoda za slepo mladino.

Nova zbirka, ki so jo začeli naši rojaki iz Avstralije, je namenjena nakupu magnetofona. Ta magnetofon naj bi bil za mladega slepega

fanta, ki je na posledicah zadnje vojne izgubil poleg vida tudi obe roki, tako da čita z ustnicami. Kljub vsej njegovi nesreči je to veder fant, ki z veliko vero v življenje gleda v bodočnost. Pridno se uči in bo letos končal peti razred osnovne šole.

Po mnenju upravnice Zavoda za slepo mladino Mire Dobovškove bi mu magnetofon res veliko koristil.

Objavljamo imena prvih darovalcev: Podporno društvo Jugoslovanske unije Melbourne, 10 avstralskih funtov, Knjižnica »Triglav« Jugoslovanske unije v Geelongu 5 funtov, B. J. Škilan 2,10 funta, L. Milanović 1 funt, P. Prodan 1 funt, J. Gul 1 funt, B. Zobec 1 funt, V. Preghel 0,10 funta, J. Milos 0,10 funta, J. Peršič 0,10 funta, M. Kenda 0,10 funta, M. Gorup 0,8 funta, M. Keš 0,5 funta, A. Škerl 0,5 funta, M. Kodre 0,5 funta, E. Pahor 0,2 funta. Skupaj so zbrali do 10. februarja 24,15 funta. Društvo pa je nakazalo Zavodu za slepo mladino v Ljubljani 25 avstralskih funtov. Pri akciji sta bila zelo prizadevna poleg predsednika tudi odbornika M. Keš in V. Preghel. Gojenci Zavoda za slepo mladino v Ljubljani se plemenitim darovalcem toplo zahvaljujejo.

Enako toplo se darovalcem zahvaljuje tudi predsednik Jugoslovanske unije B. J. Škilan ter istočasno sporoča, da se prispevki v ta namen še sprejemajo. Darovalci naj prispevke pošiljajo z M. O. neposredno na predsednika B. J. Škilana, 45 Pride Ave, West Geelong, Australia.

SLOVENSKA RADIJSKA URA V PENNSYLVANII

Februarja smo Slovenci v Pennsylvaniji slišali že petstoti radijski program v domačem jeziku, ki ga je oddajala postaja WLOA iz Braddocka. To je bil lep jubilej. Slovenske radijske ure so med našimi rojaki zelo priljubljene. Poslušamo jih vsako nedeljo med 12. in 13. uro popoldne, in to že deseto leto. Naš slovenski glas doseže rojake in prijatelje v treh državah, in sicer v zahodni Pennsylvaniji, v West Virginii in v vzhodnem Ohiu. Kakor slišimo, poslušajo naše petje in godbo zelo radi tudi pripadniki drugih narodnosti. Slovensko radijsko oddajo vodi tainik Anton Rednak in podtajnik Joe Belz iz Klaridga. Vzdržujejo jo s prostovoljnimi prispevki. Napredni Slovenci radi podpirajo to ustanovo, saj se ob našem domačem programu dostikrat od srca razveselimo in nasmejemo, ko slišimo naše lepe pesmi in slovensko glasbo. Prav tako nas ta oddaja tudi sproti obvešča, ko nas za vedno zapusti ta ali oni naš dober znanec ali sorodnik. Tako nas ta program še tesneje povezuje. Ob desetletnici naše slovenske radijske ure je bil prirejen v nedeljo, 3. marca v Slovanskem domu na 57. cesti v Pittsburghu slavnostni banket. Banketa se je udeležilo nad 400 Slovencev, sodelovala sta dva pevska zbora, ki sta zapela najprej ameriško himno, nato pa vrsto naših lepih slovenskih pesmi. Prireditelj je bila zelo lepa in sem prepričan, da je nihče, ki se je udeležil, še dolgo ne bo pozabil. Ko smo se razhajali, smo si obljubili, da se kmalu spet srečamo na kakšnem pikniku ali pa na koncertih naših pridnih pevskih zborov — Prešerna iz Pittsburgha, ali pa tudi moškega pevskega zbora iz Klaridga.

Joseph Britz, Export, Pa.

Vesti iz North Chicaga

Naj poročam, kako se redčijo naše vrste. Seveda smo večinoma vsi že v jeseni življenja in ko oživlja cvetoča pomlad — list za listom pada, kakor pravi pregovor.

V času od 8. do 19. marca smo pri nas pokopali kar štiri rojake in eno rojakinjo — in čudno naključje, same Vrhničane.

Kakor mi je znano, takšnega primera doslej še ni bilo v naših dveh naselbinah, da bi imeli zaporedoma toliko umrlih, povrh vsega pa še vse umrle doma iz enega kraja.

Moj prijatelj Matija Jereb (Grilčev), ki smo ga pokopali 8. marca, je bil doma iz vasi Hrib pri Vrhniki, kjer je bil rojen 2. februarja 1877. V Ameriko je prišel leta 1899, v našo naselbino pa se je priselil leta 1906. Pokojni se je veliko udeleževal tudi v našem društvenem življenju, saj je bil ustanovitelj, prvi predsednik in nekaj časa tudi blagajnik Slovenskega narodnega doma. Midva sva veliko delala skupaj, tako sva

Sonček, sonček, kako smo te veselili...

tudi sodelovala v letih 1952-53 pri opisu zgodovine teh dveh naselbin. Bil je zelo izobražen in si je prizadeval, da bi tudi nam pomagal do izobrazbe.

Spominjam se desetletja nazaj, ko smo imeli čitalniške prostore še v zasebnih domovih in nas je rojak Jereb učil angleščine ter nam tudi drugače z nasveti vedno prijazno pomagal. Res je bil nam, ki smo komaj prišli v to deželo in smo se v začetku težko znašli, vzoren učitelj in dober prijatelj. Blag mu spomin!

Jakob Leskovec (Glažarjev), ki je umrl 10. marca, je bil rojen leta 1881 na Vrhniki. 11. marca umrla rojakinja Rose Podboj, rojena Smuk, je dočakala 79 let. Doma je bila iz vasi Bevke pri Vrhniki. Iz vasi Pod goro pri Vrhniki je bil doma rojak John Mihevc, ki je umrl 12. marca. Rojen je bil 24. decembra 1885. 16. marca smo pa pokopali rojaka Johna Zakovška, ki je bil rojen 1. maja 1888 v vasi Laze pri Borovnici, v vrhniškem okraju. Vsem bomo ohranili topel spomin!

Vam vsem pri Izselski matici in vsem rojakom po svetu lep pozdrav. V teh zgodnjih pomladanskih dneh vam želim, da bi bila ta pomlad med najlepšimi, kar ste jih doživeli. Naj bi vam bile lahke vse butare, ki jih prinaša življenje — za velikonoč pa naj bi dobili zvrhane košarice pirhov. Zdravo!

Andrew Bartel, North Chicaga, Ill.

Svojcem umrlih rojakov izreka Slovenska izselska matica toplo sožalje.

Vsem primorskim rojakom v pozdrav pošiljamo ta lepi pomladni posnetek iz goriških Brd

Alojz Kocjančič

Očetu

Zaman, moj oče, iščem tvoje lice
v spominih mladih dni. Odšel prerano
od nas v deželo mrtoih si neznano
in bogve kje trohnijo ti koščice.

A vendar gledam te: z zemljo se spajaš,
ko orješ, koplješ, seješ, znoj otiraš,
kosiš in žanješ, trgaš, sad obiraš,
s pomladjo novo znova se pomlajaš.

Ne, nisi umrl, živiš, živiš še v meni,
v domačo grudo vsajen sem globoko,
a še tesneje nanjo me prikleni.

V nje tajne ti me vpelji z veščo roko,
šepet zemlje in src mi razodeni,
da spolnim, oče, tvojo oporoko.

Alojz Kocjančič

I S T R A N

Morda oglata je trdota
ostala mi od tvojih skal,
morda pelina sem grenkobo
vsrkaval že z domačih tal.

Morda zaradi lačnih dni zamamljal
me sij je bajnih mesečin,
morda zato v pravico upam,
ker me je tlačil bogatin.

Morda, ker skusil sem krivice,
v upornem gnevu zagorim,
morda, ker sam sem često plakal,
ob vsakem vzdihu zadržim...

Vse to si, Istra, ti mi dala;
pečat si vžgala za vse dni,
zato se vsaka moja pesem
ob tvojih strunah oglasi.

Rad bi obiskal grob svoje matere

Nedavno je minilo 50 let, odkar sem zapustil rojstno domovino. Moja rojstna hiša stoji v Martinji vasi pri Šentlovcu na Dolenjskem, na klančku. Zato se je reklo pri naši hiši »pri Klančarju«. Devet otrok nas je bilo pri hiši, pet fantov in štiri dekleta. Od teh nas danes živi le še pet. Jaz sem bil najmlajši, zato so me pposod odriicali in tudi klofut sem bil dostikrat deležen. Očetovo posestvo je bilo sicer precej veliko, toda tudi nas je bilo veliko. Bil sem pastir, delal sem piščalke, pekel koruzo in krompir ter tako odrasel in moral k vojakom. Pozneje pa, ker so bili pač bratje pred menoj, sem moral za kruhom na tuje, v Kanado. Z bratrancom Johnom Gerdenom, ki ima sedaj lepo farmo v St. Catherine, sva skupaj odrinila čez »veliko lužo«. To je bilo 8. marca 1927. leta.

Tega dneva se bom najbrž do smrti spominjal, saj mi je bilo najtežje slovo od matere.

Bila je že zelo v letih in vedel sem, da jo vidim zadnjikrat. Pa tudi ona je to vedela in zato nama je bilo obema tako težko. Ko sem šel doli po klanču, sem se neprestano oziral nazaj in korak mi je nehote zastajal.

»Pepče, bodi priden in pošten, koder boš hodil in ne pozabi na Bogal«

Teh njenih besed nisem nikdar pozabil. Ostale so mi v srcu zapisane in nosil sem jih s seboj vse dni, na vseh težkih poteh, pri vsem naporem delu in pri vseh vsakdanjih skrbih, ki so sestavljale poslej moje življenje. Res, matere nisem nikoli več srečal. Že eno leto po mojem odhodu so jo pokopali. Jaz pa mislim nanjo prav tako, kakor takrat, ko sem bil mlad fante in sem odhajal z doma. In danes po 50 letih je v mojem srcu edina živa želja, da bi še enkrat videl rojstno domovino in obiskal grob svoje matere. Na svidenje draga mati!

Jože Gerden, Kanada

Moja mati in zobozdravnik

Moja rajnka mati Polonca je nekoč bila lepo dekle, a kljub temu se je v strahu, da ne ostane sama, že v devetnajstem letu poročila in to samo zaradi enega zoba. Ne boste verjeli, pa je le res. Sama mi je pripovedovala, kako je nekega dne s strahom opazila, da je en zob postal črn in bila je prepričana, da bo prav kmalu tudi z drugimi tako. »Ostala bom brez zob in stara bom,« tako je tedaj mislila in pohitela z možitvijo.

No, pa so res nastale sitnosti z njenimi zobmi že takrat, ko sem jaz privekal na svet. Morala je k zobozdravniku. Tega dne pa ni nikdar pozabila. Neštetokrat nam je pripovedovala ta dogodek, ki ji je vtil takšen strah v kosti, da odslej ni nikdar več šla k zobozdravniku. Takole je bilo:

Sedela je na stolu v zobni ordinaciji in se vsa tresla. Stari zobozdravnik je vzel klešče v desno roko, z levo pa je držal mamo za glavo, ker nikakor ni hotela biti mirna. Zdravnik, ki je zobe le pulil, ni pa čutil bolečin, je bil korenjak, pa je mislil, da bo tudi takale mlada ženska junaška, zato je začel dreti zob brez injekcije. Uspelo mu je le, da je zobno korenino odlomil. Mamo pa je to tako močno zabolelo, da je strašno zavpila, skočila pokonci ter zdravnika z vso silo odrinila od sebe, da je stari možiček padel na tla in obležal... Mama je zbežala domov kot preplašen zajec. In od takrat se je zobozdravnikov bala kot hudič križa.

Ko jih je mama imela čez trideset in so ji zobje res že močno slabili, smo ji otroci večkrat prigovarjali, naj si da delati umetne zobe. Ona pa nam je rekla, da svoj živ dan ne bo nosila v ustih tujih zob ali celo zob od mrličev.

V svojem petinpetdesetem letu sem si jaz dal narediti umetne zobe: pet zgoraj in pet spodaj. Ponosno sem razkazoval materi svoje nove bele porcelanaste zobe in ji dopovedoval, da jih nisem ukradel mrliču. Mama se mi je smejala in rekla, da nosim »skledčko v čelugah«. Ona si je namreč umetne zobe čisto drugače predstavljala; torej zobe brez skledčke.

Milka Zeleznikar, Francija

Domotožje

Tam daleč za morjem moj domek stoji,
misel najraje pri njem se mudi,
saj zame domača vasica je sveta,
ker v njej prežinela najlepša sem leta.

Kadar doma vse cvete in klije,
misel se moja v tiho dalj vije,
hotela trobentic in zvončkov bi imeti,
hotela na zvesto srce jih pripeti.

Tu palmovi gaji niso zame,
puščavo, ravnino ne ljubi srce.
Domača zemljica, ti hraniš zaklad,
srce si želi le tvojo pomlad.

Čez dobre pol leta pa se je zgodil pravi čudež; mati mi je neko soboto rekla: »Ljubi moj sin Franček, soseda me je povabila na »fureš«. Lepo te prosim, če bi mi posodil tvoje zobe, da bi jaz pri sosedi lahko svinjsko meso jedla in sladke kosti obirala?«

»Kaj pa, če je moja »skledčka« le od mrliča,« sem se pošalil z njo. Tega seveda ni več ver-

jela, a mojih umetnih zob le ni marala, čeprav so se ji na »furešu« sline cedile, ko so sosede slastno obirale pečenega odojka. Ostala je brez svojih in brez umetnih zob vse do svoje smrti, le nekaj korenin je nesla seboj v grob.

Jaz pa se vedno, kadarkoli imam opravka pri zobozdravniku, spomnim na svojo mamo, ki je vedno bila junak, le pri zobozdravniku ne.

V SPOMIN ANTONU ZBAŠNIKU

Dne 7. marca je nenadoma umrl v Elyju, Minn. glavni tajnik Ameriške bratske zveze Anton Zbašnik. Pokojnik je bil rojen 3. aprila 1889 v vasi Lazec, občina Draga pri Loškem potoku. V Ameriko je prišel leta 1906. Delal je najprej v tovarni v Pittsburghu, zatem je bil zaposlen v podjetjih Franka Sakserja v New Yorku, nato pa pri raznih denarnih zavodih. Pozneje je postal splošni zavarovalni zastopnik in javni notar v Pittsburghu. Od leta 1921 do 1925 je bil predsednik nadzornega odbora Ameriške bratske zveze, od 1925-1930 glavni predsednik, od 1931 pa do smrti (torej več kakor 25 let) pa glavni tajnik Ameriške bratske zveze v Elyju. Z ABZ je sodeloval torej več kakor 35 let in njegova zasluga je n. pr. tudi zgraditev lepega poslopja za sedež glavnih uradov ABZ v Elyju. Pokojni Anton Zbašnik je bil vobče spoštovan in priljubljen, zlasti še med članstvom Ameriške bratske zveze, ki jo je zadel z njegovo smrtjo težak udarec in je z njim mnogo izgubila. Zapuščil je ženo, tri sinove in brata Johna. Slovenska izseljenska matica in »Rodna gruda« izrekata tako Ameriški bratski zvezi v Elyju, Minn. kakor tudi družini pokojnika iskreno sožalje.

Cv. A. K.

PO DOMAČI DEŽELI...

Zadružna mlekarina v Novem mestu računa, da bo letos odkupila od kmetov na Dolenjskem 3.600.000 litrov mleka in izdelala nad 78.000 kg raznih vrst sira poleg mlečnih pijač, predvsem jogurta. Dolenjskim kmetom je mlekarina lani plačala za odkupljeno mleko nad 55 milijonov dinarjev, letos pa računa, da bo ta vsota dosegla 120 milijonov dinarjev.

Sovjetska vlada zavlačuje kredite za gradnjo velikega kombinata za izdelovanje glinice in aluminija v Črni gori. Vzrok je vsekakor ta, ker se Jugoslavija noče podrediti smernicam sovjetske politike in hoče tudi v bodoče hoditi v svoji zunanji in notranji politiki po lastni poti.

Svinčnike izvažamo. Tovarna svinčnikov Grafos v Zagrebu izdeluje okrog 100 vrst svinčnikov odlične kvalitete. 40% svojih izdelkov izvažava v razne dežele. Vrednost izvoza je lani znašala nad 200.000 dolarjev. Tovarna je prodala svoje izdelke lani v 20 državah.

Predsednik Tito je botroval osemnajstemu otroku pohorskega delavca. Avgust Zorko, delavec na državnem posestvu Fala pri Mariboru je pred nekaj meseci dobil osemnajstega otroka, ki mu je na njegovo željo rade volje botroval predsednik Jugoslavije maršal Tito. To je bila velika slovesnost za vso občino, novi državljaniček je dobil ime Silvo.

Franceta Zagožena iz Slovenije, ki so ga kot otroka Nemci odvlekli v nemško taborišče, kjer ga je posvojil neki Nemeč, ki živi zdaj v Belgiji, so našli v nekem samostanu pri Koblenzu. Tja ga je skrtil njegov rednik potem, ko je belgijsko sodišče odločilo, da ga mora vrniti staršem v Jugoslavijo. Zdaj je mladi France Zagožen končno po dolgih letih lahko vendarle objel svojega očeta in brata v Jugoslaviji, le matere ne, ker je umrla v nemškem taborišču l. 1943.

Za poldrugo milijardo izdelkov smo v letošnjem februarju izvozili iz Slovenije. Izvoženih je bilo največ izdelkov barvaste metalurgije in lesne industrije, ki so dosegli vrednost prvi 363 milijonov, drugi pa 260 milijonov dinarjev.

Mariborsko stolnico bodo popravili in je zato v letošnjem proračunu že določenih 6 milijonov dinarjev. Ta cerkev je ena izmed pomembnih kulturnih spomenikov. Obnovitvena dela bo vodil inž. arh. Jaroslav Černigoj.

V Renkah na Primorskem bodo maja dobili most. Potniki, ki so prihajali v Renke z vlakom, so se doslej morali z levega na desni breg prepeljati s čolnom, ki ga je dolga leta opravljal stari brodnik Renko. Ta pa je ostarel in so se potniki nato vozili čez reko z žičnico, ki jo gonijo na ročno kolo. Do maja pa bo dograjen novi viseči most, ki je dolg 94 metrov, širok pa 2,08 metra in bo zato služil seveda le pešcem.

Se ena prijazna domača vasica —
Skocijan na Dolenjskem

Nova železniška postaja v Ribnici na Dolenjskem

Ples ob Kolpi

Tobak kar dobro uspeva tudi v Beli krajini. To vam dokazuje ta posnetek iz Gribelj

Kmetijska zadruga v Kostanjevici na Krki je imela lani 125 milijonov dinarjev dobička in se je uvrstila med tiste dolensjske kmetijske zadruge, ki so se z delom in uspehi najbolj uveljavile. Zadruga ima okrog 400 članov.

Prve mladinske delovne akcije so se v Sloveniji že začele. Predvsem bo letos mladina pomagala pri gradnji športnih objektov. Tako gradi v Ljubljani stadion v Mostah, v koprskem okraju pomaga graditi stadion v Piranu, v Sežani in Dutovljah pa športno igrišče. Letos bo mladina v Sloveniji prvič pomagala tudi pri asanaciji vasi.

Štiri leta že deluje delavska univerza v **Zagrebu**. V njej si je izpopolnilo izobrazbo že več tisoč delavcev. Zdaj gradijo za to ustanovo moderno zgradbo, v kateri bodo prihodnje leto slovesno praznovali petletni jubilej.

Zimsko kmetijsko šolo imajo že nekaj let v Mirni peči na Dolenjskem. Letos jo je obiskovalo 31 učencev in učenk. Dekleta so še posebej obiskovala gospodinjski pouk in so se kar dobro naučile šivanja, krojenja in kuhe ter drugih takšnih umetnij, ki jih mora poznati sodobna dobra gospodinja.

V bližini Adlešičev so pred kratkim odkrili odličен mramor. Začeli ga bodo lomiti že v kratkem. To bo za Adlešiče precejšnja pridobitev, saj bo pri tem dobilo zaposlitev veliko število domačinov.

Virusni laboratorij bo dobila Ljubljana. Naloga tega laboratorija bo, da ugotavlja splošno stanje glede na infekcije z virusom otroške paralize, ki je lani tako nepričakovano izbruhnila v Sloveniji in je najbolj prizadela mestne predele Ljubljane. Druga zelo važna naloga tega laboratorija pa bo cepljenje. Strokovnjaki na epidemiološkem oddelku Centralnega higienskega zavoda v Ljubljani so prepričani, da bodo ti poskusi že čez dve leti toliko napredovali, da bodo dobili cepivo, ki bo uspešno sredstvo proti otroški paralizi.

Jugoslovanska učenka je prejela v Tokiu prvo nagrado. Na razstavi risb šolskih otrok, ki je bila januarja v Tokiu, so bili zastopani mladi risarji iz 60 držav. Otroci iz Jugoslavije so razstavili 40 risb. Prvo nagrado je prejela mlada Jugoslovanka Aranka Dorugan. Poleg nje so bili nagrajeni še štirje Jugoslovani, in sicer: Jasmina Vilič, Adela Staruk, Ljudevit Teronjski in Josip Grosek.

Nov astronomski in geofizikalni observatorij v Ljubljani. Na prijaznem hriščku Golovcu na južni strani Ljubljane dozidavajo in opremljajo nov astronomski in geofizikalni observatorij Univerze v Ljubljani. Odprt bo sredi letošnjega leta. V observatoriju bodo namestili moderne aparate, refraktorje, teleskope in drugo. Med njimi bo tudi teleskop domače izdelave, ki je zanj prispeval zrcalo slovenski izseljenec-povratnik iz Amerike tov. Tavčar, ki je zdaj v Škofji Loki.

Novo stanovanjske hiše v Vipavi

Izvir Vipave pri Vipavi

Spodnji sliki: Prijazna dolina St. Lenarda v Beneški Sloveniji

Domovina

SLOVENSKI ŽUPAN V RICHMOND HEIGHTSU

V Richmond Heightsu, O., ki je postal v zadnjih letih precej velika naselbina in se je vanj naselilo večje število Slovencev, je bil v marcu imenovan za župana Steve Opalich, ki je slovenski rojak in ima za ženo Slovenko. Prejšnji župan je namreč odstopil. Novi župan Opalich je lastnik manjše kovinske industrije ter je bil že štiri volilne dobe v mestni zbornici. Pred izvolitvijo za župana je bil predsednik te zbornice.

PEVSKI ZBOR UPRIZORIL »NETOPIRJA«

Dne 31. marca je uprizoril pevski zbor »Jadran« v Slovenskem delavskem domu na Waterloo Rd. v Collinwoodu pri Clevelandu znano Straussovo komično opereto »Netopir«, ki jo je priredil slovenski zborovodja Tone Šubelj. Zbor je vodil »Jadranov« pevovodja Vladimir Malečkar ob spremljavi Grabnarjevega orkestra. Režirala jo je Florence Slaby-Jeraj. Kot pianist je sodeloval

Družina rojaka Ferdinanda Jurjavčiča iz Giraumonta v Franciji. Oba sta krepki idrijski korenini

Reginald Resnik. Pevci in pevke »Jadrana« so skoraj vsi v Združenih državah rojeni sinovi in hčerke slovenskih staršev.

30 LET SLOVENSKE ŽENSKE ZVEZE V CHICAGU

Slovenska ženska zveza v Chicagu je organizacija katoliških ameriških Slovenc. Ustanovljena je bila 19. decembra 1926 in je lani proslavljala 30-letnico svojega obstoja. Častna predsednica SZZ in njena ustanoviteljica je Marie Priland iz Sheboygana, predsednica je Josephina Livek iz Oglesbyja, Ill., tajnica pa Albina Novak iz Chicaga. Slovenska ženska zveza izdaja že 29 let mesečnik »Zarja« (The Dawn), ki izhaja v slovenščini in angleščini. Za 30-letnico je organizacija razpisala kampanjo za pridobitev vsaj 1000 novih članic. V letošnjem letu namerava SZZ prirediti izlet svojih članic v Jugoslavijo. Med članicami je veliko zanimanja za kegljanje in zveza prireja številna kegljaška tekmovanja. Za muzej Zgodovinske družbe v državi Wisconsin je poklonila SZZ v pristno slovensko narodno nošo oblečeno lutko z napisom Miss Slovenia.

PREDAVANJA DR. INŽ. FRANCETA AVČINA

V Združenih državah se mudi na povabilo Mednarodne elektrotehnične komisije profesor ljubljanske univerze in znani alpinist dr. inž. France Avčin. S seboj je prinesel zbirko barvnih slik slovenskih planin in Slovenije sploh ter švicarskih in italijanskih Alp. Dne 1. marca je imel s temi slikami predavanje v New Yorku pod okriljem Jugoslovanskega turističnega urada, 3. marca v Philadelphiji, Pa., 17. marca pa v Chicagu v Slovenskem delavskem centru pod okriljem čičaške Federacije društev SNPJ. Dr. inž. Avčin je dobil za predavanja tudi še povabila od raznih ameriških ustanov in klubov, ki se zanimajo za lepote Jugoslavije in gora sploh.

Rojakinja Mary Lorenz iz La Salle Ill. je lani po dolgih letih obiskala svojo staro mamico v rojstnem kraju

SLOVENSKI DELAVSKI CENTER V CHICAGU

Glavno zbirališče naprednih rojakov v Chicagu je Slovenski delavski center, v katerem je bil svoj čas sedež Jugoslovanske socialistične zveze in Proletarca. Zdaj ima večino delnic čičaška federacija društev SNPJ obenem s posameznimi društvi iz te federacije. V novem odboru, ki je bil izvoljen za tekoče leto, so kot predsednik Joseph Culkar (glavni predsednik SNPJ), podpredsednica Tončka Urbanz, tajnik-blagajnik Oskar Godina in še 12 drugih članov.

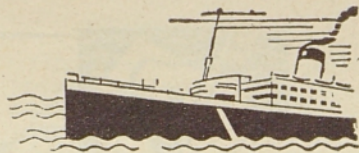
ZIVLJENJE SLOVENCEV V FONTANI

Zivljenje v Fontani naseljenih Slovencev je precej živahno, čeprav je večina tamošnjih naših naseljencev upokojevcev. Tako je priredil 19. decembra 1956 njihov pevski zbor za svoje člane zabavo. Pelj so slovenske in angleške pesmi. Pa tudi zabavali so se. 23. decembra so imeli prireditve za člane mladinskega oddelka SNPJ. Otroci, vsi stari izpod 10 let, so lepo prikazali svoj program, ki ga je organizirala mrs. J. Richter.

JUGOSLOVANSKO AMERIŠKA ŽENSKA ORGANIZACIJA

V januarju je bil sestanek članic Jugoslovanske ameriške ženske organizacije, ki prireja vsako leto razstavo jugoslovanskih ročnih del na mednarodni ženski razstavi v New Yorku. Tudi na zadnji razstavi v no-

na tujih tleh

vembu 1956 je bilo nekaj dobička, ki ga bodo porabili za dobrodelne namene. Navadno razdelijo to kot pomoč ameriškim in jugoslovanskim ustanovam. Lani so poslali pomoč šestim ustanovam v ZDA in v Jugoslaviji. Letos bodo na pomlad organizirali večjo prireditev.

ZLATE POROKE

Da so med našimi ameriški rojaki še mnoge trdne korenine, dokazujejo tudi pogoste zlate poroke. To pot jih bomo našli kar šest. Tako sta v januarju proslavljala zlato poroko v Leadvillu, Colo. John in Neža Fajdiga. Obadva sta člana društva SNPJ št. 278. John je doma iz Praproč pri Stični, Neža, rojena Pavlič, pa iz Vrbljan pri Ljubljani. Imata 10 otrok (3 sinove in 7 hčera), 24 vnukov in 3 pravnuke. — Dne 21. januarja sta proslavljala v Clevelandu zlato poroko zakonca Frank Marnova. Slavljencec je prišel v Ameriko leta 1903 in je imel 30 let trgovino v Clevelandu. Zdaj je v pokoju. Imata 5 otrok, štiri sinove in hčerko. — 25. januarja sta slavila v New Smyrni na Floridi 50-letnico poroke Frank in Berta Renko, ki sta oba doma iz Zagorja ob Savi. — 2. februarja je bilo 50 let poroke pri Josephu in Barbari Bahorich iz Pittsburgha, Pa. Slavljencec imata 6 sinov, 2 hčeri, 18 vnukov in 9 pravnukov. — 6. februarja sta proslavljala 50 let srečnega zakonskega življenja Anton in Mary Černilec iz Loraina, O., ki sta se poročila še doma v Naklem pri Kranju. Anton je doma iz Naklega, Mary, roj. Ažman, pa iz Strahinja pri Naklem. V ZDA sta prišla leta 1907 in sta ves čas v Lorainu. Anton je zaposlen v tovarni National Tube Co. Imata dve hčeri. — V Lorainu pa sta proslavljala 50-letnico poroke tudi Joseph in Antonia Perušek. Joseph je doma iz Krnič pri Ribnici ter je prišel v Ameriko leta 1902. Žena pa je rojena Cerar iz Sp. Tuštanja (?) pri Moravčah. Imata deset otrok in deset vnukov.

— Vsem slavljenecem želimo še mnogo let v zdravju in zadovoljstvu.

SNPJ V DRUGEM POLLETJU 1956

21. in 22. februarja je bila redna polletna seja glavnega odbora SNPJ. Konec leta je imela SNPJ skupno 48.468 članov v oddelku odraslih in 21.373 članov v mladinskem oddelku, torej 69.841 članov. Skupno premoženje SNPJ je znašalo 19 milijonov 158.938 dolarjev ali za 438.828 dolarjev več kakor pa 1. julija 1956. V drugem polletju 1956 je umrlo 305 članov, v celnem lanskem letu pa 673 članov. Leta 1956 je bilo operiranih 1480 članov na stroške SNPJ. Mladinskih krožkov deluje 33. List The Voice of Youth, ki je mladinsko glasilo SNPJ, bo imel letos 35-letnico obstoja.

KONCERT ZBORA »ZARJA«

Cleveland, O. — Zbor »Zarja« je na nedeljo, 24. marca v Slovenskem narodnem domu prav povoljno podal koncert in opereto »Kmeta ali meščana«. Krojno sporeda pa sta kot vedno odnesla brat in sestra Jennie Fatur in Tony Perusek. Na klavirju pa jih je spremljala Faturjeva hčerka Jean.

Tudi opereta je bila prav dobro predvajana in sta se v nji odlikovala kot Polonica Jennie Faturjeva in njen fant Jože, katerega je predstavljal (ali igral) Andy Turkman. Zbor in opereto je dirigiral Joseph V. Krabec. Opereto sta režirala Sophie Elersich in Andy Turkman.

Zaradi boleznii nista mogla sodelovati pevca Vicki Poljšakova in John Krebel, ki sta pri zboru že od vsega početka, pa so jima pevci posvetili Straussovo večno lepo pesem »Pravljice dunajskih gozdov«.

Res, užitka poln je bil ta pomladanski popoldan in upamo, da nam bo zbor »Zarja« še dolgo vrsto let prepeval te naše prelepe narodne pesmi.

T. J.

AMERIŠKO-SLOVENSKI DOM V JOLIETU

S posebno slovesnostjo je prevzel v Ameriško-slovenskem domu št. 1 v Jolietu, Ill. svoje delo za leto 1957 izvoljeni odbor. Predsednik odbora za dom je Marko Černetič, tajnik pa Frances Sternisha. V raznih odborih doma je 60 oseb. Dom ima 423 aktivnih in 703 podporne člane. V članstvo lahko pristopijo osebe jugoslovanskega porekla.

Člani društva Sv. Barbare v Jean d'Arc na letnem sestanku 27. januarja 1957. Društvo šteje 132 članov

Pero IZSELJENCEV

LINTON, INDIANA

Prav veseli me, da bo odslej »Rodna gruda« izhajala vsak mesec. Ako Vam je mogoče objaviti sliko Škofje Loke, bi rada videla Spodnji Karlovec z vodnjakom in lepim znamenjem. Bila sem rojena v hiši številka 25 v Spodnjem Karlovcu. V Ameriki sem že od leta 1907 in razmere mi ne dopuščajo, da bi kdaj obiskala mojo rojstno domovino, čeprav bi silno rada še enkrat videla svoj rojstni kraj. Stara sem že 67 let. Od doma sem odpotovala 27. avgusta 1907. leta. Torej, ako bom doživela 7. september, bom v Ameriki 50 let. Najlepše pozdravljam vse uradnike pri Slovenski izseljenski matici.

Jennie Dolenc

ITUNA, SASK., CANADA

V prvi vrsti Vas moram prositi oprostjenja, ker se nisem celo leto nič oglašil niti na prvo šte-

Naš agilni tajnik pododbora Slov. izseljenske matice iz Nove Gorice se je v aprilu srečal — verjeli ali ne — z očakom Abrahamom. Ob petdesetletnici se tudi mi pridružujemo toplim čestitkam njegovih prijateljev in znancev, ki jih ima veliko doma in v Argentini, kjer je živel delj časa — ter mu kliče mo: »Se mnogo, mnogo zdravih, veselih let ter — pridno ženko!«

vilko »Rodne grude«, v kateri ste objavili našo sliko. Naj Vam bo lepa hvala! Bil sem namreč v bolnici, kjer sem bil dvakrat operiran. »Rodno grudo« redno prejemam, naročnino pa moram še poravnati. Prav je, ko pišete, da je tisti, ki je delal zastoj, umrl. To je resnica, pri meni je kriva bolezen, da nisem poslal naročnine, zato Vam zdaj pošiljam dva dolarja. V tem kraju sem samo jaz Slovenec in je zelo pusto, ker se nimam s kom pogovoriti po slovensko. Želim mnogo uspeha »Rodni grudi«.

Alojz Medbošček in družina

DETROIT, MICH.

Pošiljam Vam naročnino za koledarje in 8 naročnikov »Rodne grude«. Koledar in »Rodna gruda«, sta vsako leto bolj zanimiva. Radi ju beremo, saj nam to obuja spomine na naše rojstne kraje. Tu v tem velikem mestu se shajamo v Slovenskem Narodnem domu, ženske so si ustanovile za več desetletij svoj klub in tako pomagale podpirati Narodni dom. Shajamo se na ženske seje enkrat v mesecu. Rojstne dneve praznujemo skupaj. Kadar pa kakšna umre, gre ves ženski klub za sprevedom.

Pošiljam Vam naročnino za Rose Vihtelič, Anno Travnik, Antona Homec, Mary Knez, Augusta Platt, Martina Menton, Johna Sankar, ki je nov naročnik, in za mojo mamo Marijo Brenčič v Jugoslaviji.

Frances Lovšin

SCOTTDALE, PA.

Naročene štiri knjige in »Rodno grudo« sem v redu prejel. Prav lepa Vam hvala za pošiljko. Kadar zopet »staknete« kakšne prav zanimive povesti, pa naj bodo stare ali nove, mi prosim še pošljite in tudi račun zraven. Pošiljam Vam za knjige in koledar, pol dolarja pa še zraven priložim, da bo skupaj 11 dolarjev. Mislim, da boste zadovoljni. Tudi jaz sem prav zadovoljen, ko mi vedno ustrežete,

kadar Vas kakšno stvar prosim.

V »Rodni grudi« sem videl sliko Ivana Regenta, vašega predsednika, kateri se mi vidi prav prijazen in izobražen mož. Bog Ti daj, Ivan, še mnogo let to ljubo zdravje ter mnogo sreče in zadovoljstva. Tudi vsem drugim urednikom in urednicam pri Slovenski izseljenski matici želim prav tako.

Še vedno odovec ter sem še kar zdrav. Najmlajša hčerka kuha in gospodinja. Dva sina pa sta v Washingtonu, D. C. Starejši Andy je voznik autobusa, mlajši pa že deseto leto dela kot prvorazredni mehanik na velikih zrakoplovih. Včasih grem tudi jaz k njima, da si malo ogledam znamenitosti mesta. In tako mi čas mineva iz dneva v dan.

Andrew Godec

CORTH CICERO 50, ILLINOIS

V zadnji številki »Rodne grude« sem bral, da naročniki želijo, da bi se izdaja lista povečala za dve številki na leto. Tudi jaz soglašam s tem. Hvala, da ste nam ugodili. Vem pa, da za vsoto dva dolarja ne bi mogli lista izdajati dvanaajstkrat na leto, zato Vam pošiljam še en dolar za leto 1957 in tri dolarje za leto 1958, en dolar pa naj bo za tiskovni sklad lista; skupaj 5 dolarjev.

Ko sem pred 50 leti zapustil rojstni kraj, je Zagorje bila še majhna vas, zdaj pa je že mesto. Moji starši, sorodniki in sošolci so že pomrli, pa vseeno bi šel na pot, če bi mi zdravje dopuščalo. Komaj čakam, da dobim »Rodno grudo« in prvo, kar je, pogledam, če je kaj v njej iz mojega rojstnega kraja. Prosim, če bi naslikali moj rojstni kraj v list. Če ga že ne morem obiskati, bi ga vsaj rad videl na sliki. Srčno lepo pozdravljava z ženo vse pri »Rodni grudi«.

Joseph Ambrose

GATCHEL, ONT., CANADA

Imam »Rodno grudo« in Slovenski izseljenski koledar. Oboje je res zanimivo za nas sloven-

ske izseljence. Z veseljem prečitam vsako vrstico. Tu pri nas imamo pozimi nad 50 stopinj pod ničlo. — Kot vidim, rojaki vedno kaj napišejo v »Rodno grudo«, zato vam tudi jaz pošiljam nekaj stvari, ki sem jih napisal iz časov depresije (gospodarske krize). Da bodo vedeli tudi tisti, ki mislijo, da se tu v Ameriki cedita mleko in med, kaj vse smo morali prestat. Prilagam 1 dolar za tiškovni sklad.

V času depresije
so take se stvari v Kanadi godile:

Delavcev brez števila
glad in policija okup sta nas zgrnila.

Tam pa farmarji se zbirajo
in nas kot žival na sejmu
dobro vse premerijo.

Le hitro pojdi ti z menoj,
hrana in stan bo dober tooj.

Se plačo dobro boš imel,
dolarjev pet za mesec cel.

Zjutraj zgodaj boš vstajal,
da na delo boš odhajal;

priganjača boš dobil s seboj,
po čelu tekel ti bo znoj.

Morda te to ne veseli,
a druge ti pomoči ni.

Ce boljši čas hočeš dočakat,
težave te moraš premagat . . .

Frank Marolt

VERT BAIS, ST. DIZIER HTE. MARNE,
FRANCIJA

Ker ste mi že nekaj številčk lista »Rodne grude« poslali na vpogled, Vam prilagam naročnino za leto 1957. »Rodna gruda« se mi zelo dopade, ker me zanimajo novice iz Slovenskega Primorja. Lepe pozdrave Vam pošilja

Marie Jerance

EL CAJON, CALIF.

»Rodna gruda« je zelo lepo urejen list ter prinaša mnogo zanimivih vesti iz dežel, kjer so naseljeni slovenski ljudje. Tu vam pošiljam ček za 10 dolarjev, ker se zavedam, da časopisi take vrste imajo velike denarne izdatke, zato pa so vredni podpore. Živimo ob obali južozahodne Kalifornije. Tu je zelo ugodno vreme, vse leto rastejo pomaranče, fige in vse vrste južno sadje. Tu so tudi največji grozdni nasadi na svetu. V svojem ortu lahko pridelam vse leto različno zelenjavo. V zadnjih desetih letih se je število prebivalstva zvišalo za več kot 5 milijonov. Slovencev je približno 8000.

Jaz sem prišel v Ameriko leta 1905. Delal sem 20 let v premo-

gokopih, potem pa v tovarni Ford Co. v Detroitu Mich. Imam pet odraslih otrok in vsi prav uspešno vodijo svoje trgovine. Lepo pozdravljam vse Slovence po svetu.

Peter Benedict

ASTORIA, L. I. 5, N. Y.

Pozdravljeni v domovini, lepi Sloveniji! Sem naročnica na list »Rodna gruda« in jo zelo rada berem, ker so v njej lepi dopisi iz domovine, kjer mi je tekla zibelka. Lansko leto sem bila tudi jaz tako srečna, da sem bila tam nekaj tednov. »Rodna gruda« je za nas, ki smo razseljeni po vsem svetu, veliko razvedrilo. Zato Vam pošiljam naročnino za eno leto, kar pa je več, naj bo listu v podporo. Kot vidim, bo list odslej izhajal vsak mesec. Pošiljam Vam točen naslov in 5 dolarjev.

Angela Waopofich

STIRING, WENDEL, FRANCIJA

Prejela sem prvo in drugo številko »Rodne grude«. Prav lepa hvala. Naročnino bom poravnala osebno, ko prideva z možem v mesecu maju na dopust. Ko sem prejela veliko kuverto z »Rodno grudo«, sem bila tako vesela, da tega ne morem popisati. Blagrovala sem vse Vas, ki ste ta list uredili. Kruta usoda nas je ločila od naše ljube rojstne domovine.

V nedeljo sem bila v Frey-
mingu na slovenski predstavi. O veliki udeležbi in uspehu Vam bodo pisali drugi vse podrobnosti. Ko so nastopili »Zadovoljni Kranjci« s pevcema Danico Filiplič in Francetom Korenom, se mi je zdelo, kot da sem doma, tako sem bila zaverovana v to lepo domačo slovensko pesem. Sele na koncu predstave sem se zavedla, da se mi je zdelo vse to kot kratke sanje. Sedaj mi je malo lažje pri srcu, ko sem vsaj malo odkrila svoje srce ljudem, ki razumejo veliko domotožje slovenskega izseljenca.

Vera, Franc in mali Danielček Koren

NORTH CHICAGO, ILLINOIS

Ker se nam vsem list »Rodna gruda« dopade, naročnina pa nam bo skoro potekla, Vam pošiljam za letoletno obnovo 10 dolarjev, in to zame ter za rojakinji mrs. Mary Debelak in mrs. Frances Narad. Kar ostane, naj bo listu v pomoč. Listu želimo mnogo uspeha.

Frances Gregorin

PUEBLO, COLORADO

Oprostite, da sem Vam poslal premalo za naročnino »Rodne grude«. Ko sem denar odposlal, sem zvedel, da bo revija odslej izhajala vsak mesec in se je naročnina zvišala od dveh na tri dolarjev. Zato Vam danes naknadno pošiljam nakazilo za 17 dolarjev, in sicer za dve novi naročnici, 9 dolarjev pa naj bo za tisto, kar je bilo zadnjič premalo. Naročnino sta uplačala rojaka Štefan Šajn in John Jamnyk. Tako, vidite, se list »Rodna gruda« res nam vsem zelo dopade.

Ludvik Yakše

CLEVELAND, OHIO

Pošiljam Vam 6 dolarjev kot naročnino za »Rodno grudo« in Slovenski izseljenski koledar letnik 1957. Kar je več, naj ostane za upravo. »Rodno grudo« pošiljajte na ime Anton Jankovich. Koledar je zelo zanimivo, prav tako pa tudi »Rodna gruda«. Lepa hvala za objavljen spis v koledarju, ki ga je spisal še moj pokojni soprog in ste ga posvetili njemu v spomin. Pozdravljeni.

Cilka Jankovich

CHICAGO, 25, ILLINOIS

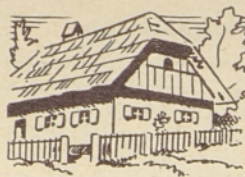
Sporočam Vam, da sem 1. marca po poštni nakaznici odposlal 5 dolarjev, ki jih, prosim, knjižite v dobro moje naročnine za »Rodno grudo« in Slovenski izseljenski koledar za leto 1958. List in koledar redno dobivam in mi oba zelo ugajata. Čestitam Vam na ozorno urejeni vsebini in skrbni izbiri krasnih slik. Želim Vam obilo uspeha!

Philip Godina

HERMINIE, PA.

Po poštni nakaznici boste prejeli 11 dolarjev in to za enoletno naročnino na »Rodno grudo« in na Slovenski izseljenski koledar. To je naročnina zame in mojega brata Franca Vozel. »Rodna gruda« in koledar sta res zanimiva. Ni mi žal, da sem naročnica že od začetka. Veseli me, da bo odslej »Rodna gruda« izhajala vsak mesec. Prav tako pravi tudi moj brat Frank. Iz rojstne domovine sem šla leta 1912, moj brat pa leta 1908. Nisva med tistimi srečnimi, ki bi lahko obiskala rojstno domovino, zato pa je za naju tembolj zanimivo čtivo, ki pride iz nikdar pozabljenе domače dežele.

Theresa Batis in
Frank Vozel

DOM IN DRUŽINA

Rojakinja Krainz s svojimi »jurčki«

Detroitški jurčki

To je malo čuden naslov, ali ne? Ampak bo kar držal. Pisati vam mislim o naših ameriških jurčkih — to se pravi gobah, da ne boste morda mislili kaj drugega. Takšnih gob v Evropi ne poznate, pa tudi tukaj v Ameriki so redke. Kolikor je meni znano, uspevajo le v malokaterih krajih in to v vlažnem gostem gozdu, rastejo v zadnjih dneh avgusta in v začetku septembra — to je le dobra dva tedna. Potem pa je njihova sezona pri kraju. Če zagledate v gozdu takšno gobo, boste prepričani, da leži na tleh ogromno jajce. Morda bi kdo celo mislil, da je to jajce kakšne prazgodovinske živali. Pa je le goba. Te gobe lahko zrastejo do takšne velikosti, da tehtajo tudi nad 4 funte. Neki farmar v Wiskonsinu pa je našel gobo, ki je tehtala celo 35 funtov, torej si lahko predstavljate, kako velike so te gobe. Barve so čisto bele in se režejo na lepe rezine, kakor sir. Seveda pa ne smejo biti prestare, ker potem postanejo črne in se drobe. Tukaj sem vam malo napisala o teh gobah, ker se je prav lahko že zgodilo, da je kdo od ameriških rojakov že naletel nanje, pa ni vedel, da so užitne. Jaz jih znam pripraviti na več načinov. Lahko se tudi konservirajo. Če se kdo za to zanima, naj mi sporoči na naslov: Katherine Krainz, 17838 Hawthorne Ave, Detroit 3, Michigan. Pripomnim naj, da so te gobe zelo okusne.

Kaj smejo jesti bolniki, ki imajo želodčne težave

Priporočljive so vse sluzaste, mokaste in mlečne juhe, nadalje nemasne telečje, kurje in zelenjavne, ki jih pripravimo z dietnim prežganjem. Dietno prežganje napravimo takole: V suho kozico denemo moko in jo svetlo opravimo, nato pa jo zalijemo z mrzlo vodo. Če so nastale grudice, moramo prežganje pretlačiti. Prežganje mora vreti najmanj eno uro, da je lažje prebavljivo, če se preveč zgosti, ga še razredčimo s toplo vodo.

Za zakuho uporabljamo: močnik, riž, pšenični zdrob, vlivance, ovsene kosmiče, ribano kašo, koruzni zdrob, pasiran ješprenjček, razne testenine, zelenjavo (pasirano), prepečenec itd.

Od mesa, ki ne sme biti mastno in kožasto, je dovoljena: kuretina, teletina, mehka govedina,

konjsko meso, golobje meso, kozliček, mlada jagnjetina, domači kunec, žabe. Z dovoljenjem zdravnika pa: telečja jetra, telečji možgani, telečji jezik, nemasna gnjat in nekatere sladkovodne ribe.

Meso naj bo najprej skuhamo, nato pripravljeno kot suh kuh ali puding, sufle ali haše (se-sekljano) in pozneje pečeno v lastnem soku.

Od rib so dovoljene: postrv, ščuka, lipan, som, oslič, morski list, skuša, brancini. Ribe naj bodo predvsem kuhane.

Kot priloge pripravljamo: krompirjev pire ali krompir v kosih, dušen ali kuhan riž, rezance, polentni puding, mehko polento, drobtinove in kruhove cmoke, sufle, mlince, domače testenine.

Zelenjava, ki jo damo kot prilogo, mora biti pretlačena, če ima bolnik akutni katar ali svežo rano, dočim je pri kronični rani in pri kroničnem katarju dovoljeno dobro kuhana, mehka, nepretlačena, po možnosti pripravljena brez prežganja (samo podmetena). Stročnice moramo pasirati.

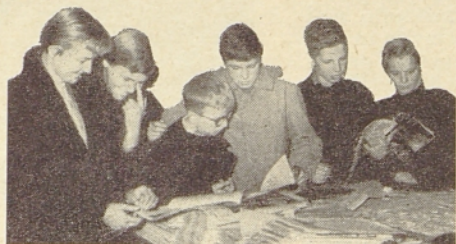
Za zabelo uporabljamo rastlinske maščobe, surovo maslo, margarino, svežo smetano.

Sladice: pudingi, narastki, omlete, biskvit, strjenke, kvareno testo brez nadevov nekaj dni staro, krhko testo, keksi, pečenjaki, mlečne jedi. Za nadev lahko uporabljamo skuto.

Od pijač so dovoljene mlečne mineralne vode, lipov čaj, mleko, žitna kava, limonada, oranžada, sadni sokovi, dobro pristno črno vino v zmerni količini.

MLADI ROD

**Dragi naši
mladi
rojaki!**

Smo pionirji iz šolskega vrtca v Spodnji Šiški v Ljubljani. Kar 66 nas je in vsi hodimo v šolo. Ker so naše mame in očetje zaposleni, smo podnevi v otroškem vrtcu, kjer se hranimo, učimo, zabavamo in delamo. Nedavno smo obiskali Slovensko izseljensko matico in uredništvo Matice, kjer smo videli lep Izseljenski koledar in revijo »Rodno grudo«. Tam je veliko zanimivega napisanega o življenju in delu vaših staršev in dedov. Pri Matici so nam tudi povedali, da vi, naši mladi tovariši, čeprav ste slovenske krvi, večino ne znate več slovenskega jezika, ker pač hodite v tuje šole. Prepričani pa smo, da se boste potrudili (morda vam bodo malo

pomagali pri tem vaši dobri dedki in babice ali pa očetje in mame) in boste to naše pisanje razumeli. V vrtcu se igramo, učimo in delamo. Imamo svoje krožke, nekateri zbirajo znamke, drugi bodo začeli zbirati cvetice in jih urejati v herbarij. O, zabave in dela nam ne manjka. Včasih gremo na izlete in obiščemo tudi kakšno naših tovarn. Tako smo bili v tovarni bonbonov. Doslej smo poznali le sladke bonbone, ko pa smo videli delo v tovarni, ki je kar precej naporno, ker je velika pročina, smo ugotovili, da delo s temi sladkimi bonboni ni kar nič »sladko«.

Zdaj se veneto pripravljamo na proslavo »Dneva mladosti«, ki

bo 25. maja na rojstni dan našega dragega maršala Tita. Vsi smo pionirji, člani naše mladinske organizacije in vsak od nas hoče tekmovali in se čim bolje izkazati. Kako bomo pri tem uspeli, vam bomo poročali prihodnjič.

Zelimo, da bi nam tudi vi napisali, kaj delate, kako živite, kako je v šoli in kaj mislite o naši domovini, domovini vaših dobrih staršev in dedov. Mnogo veselih pozdravov vam pošiljajo

pionirji in pionirke iz šolskega vrtca
v Spodnji Šiški v Ljubljani

U g a n k i

Kljun ima — a ni vrana,
rep ima — pa ni podgana,
na gugalnici čepi
in kot človek govori.

Papiga

Majhna je kot žitno zrno,
barvo nosi skoro črno,
to je stvarca komaj vidna,
a pri delu najbolj pridna.

Mravljica

HUH, HUH, HUH,
MATI PEČE KRUH,
OČE TOČI VINO,
SVATJE GREDO MIMO,
NOTER JIM RECITE,
DA SE POGOSTIMO.

II. GIMNAESTRADA

*največja telesnovzgojna
prireditve v Jugoslaviji*

Od 10. do 14. julija bo letos Zagreb prizorišče II. gimnaestrade. To bo medvomno najveličastnejša telesnovzgojna prireditve, kar smo jih imeli v Jugoslaviji. Organizacijski komite, ki pripravlja to množično telesnovzgojno prireditve, računa, da bo v Zagrebu nastopilo nad 5000 telovadcev in telovadk iz Jugoslavije in številnih evropskih, afriških in ameriških držav. Prva gimnaestrada je bila l. 1953 v Rotterdamu in je na njej sodelovalo nekaj manj kot 5000 udeležencev.

Gimnaestrada je posebna prireditve, ki jo je Mednarodna telovadna federacija (FIG) vnesla v svoj spored in je na programu vsako tretje leto. Namen te prireditve je, da vsak narod pokaže sredstva in metode svoje telesne kulture in zrelostno stopnjo svojega naroda na tem področju. Obenem pa seveda služi takšna prireditve zblizovanju med narodi in propagandi telesne kulture masplo.

Za II. gimnaestrado vlada že dolge mesece po vsem svetu veliko zanimanje, ki ga ne more zmanjšati niti dejstvo, da so vodstva nekaterih držav začela prenašati svojo politično nestrpnost iz političnih kabinetov celo na telesnovzgojno področje, kar smo opazili že na olimpijskih igrah v Melbournu. Do začetka aprila se je prijavilo že 15 inozemskih držav, in sicer Anglija, Avstrija, Belgija, CSR, Egipt, Finska, Izrael, Kanada, Madžarska, Poljska, Romunija, Švedska in Sovjetska zveza. Seveda pa je prijavljenih ogromno število inštitutov in visokih šol za telesno kulturo tudi iz drugih držav, ki ne bodo poslale zastopstev svojih nacionalnih telesnovzgojnih organizacij. Po končani gimnaestradi bo v Zagrebu dva dni zasedal mednarodni znanstveni kongres, ki bo razpravljal o vlogi in pomenu telovadbe za sodobno človeško družbo. Vse prireditve II. gimnaestrade bodo filmali in prenašali po televiziji.

Tudi strelski šport se lepo razvija

Strelski šport ima v Sloveniji zelo stare tradicije, saj zasledimo v starih zgodovinskih arhivih podatke o prvi strelski družini v Ljubljani že leta 1521 in je bil celo največji sloven-

Pomlad, mladost in zdravje ...

ski pesnik dr. France Prešeren v strelski družini. Seveda pa je pravi razmah doživelo strelstvo šele po osvoboditvi, ko so strelske družine zrastle po vseh krajih kot gobe po dežju. Danes je v Sloveniji

25.000 STRELCEV, KI SO ORGANIZIRANI
V 350 DRUŽINAH

Morda se bo ta številka komu zdela še vedno prenilka za Slovenijo, ki ima nad 1.500.000 prebivalcev. Vendar pa je treba upoštevati, da je v zadnjem času strelska organizacija zavzela do svojih članov precej strog kriterij in priznava za člane strelske organizacije le tiste, ki se udeležujejo rednih strelskih vaj in tekmovanj. Tako so v organizaciji le tisti člani, ki se res aktivno ukvarjajo s strelskim športom. Najboljše družine in najboljše strelce ima Ljubljana, to pa zato, ker je v Ljubljani najlepše strelišče, dočim so drugi kraji glede strelišč mnogo na slabšem. Kljub temu pa je tudi izven Ljubljane precej marljivih družin, tako na primer v Trzinu, Štorah, Celju, Kranju, Mariboru.

VELIKI USPÉHI

Jugoslovanski strelci so dosegli velike mednarodne uspehe. Na svetovnem prvenstvu leta 1949 je Jugoslavija v Buenos Airesu osvojila v streljanju z vojaško puško odlično 2. mesto, prav tako pa je bila druga na svetovnem prvenstvu leta 1954 v Venezueli. Pred Jugoslavijo so bili samo Švedi, za nami pa Rusi, Švicarji, Nemci in še cela vrsta držav, ki imajo strelstvo razvito do najvišje mere.

maša POVEST

Prežihov Voranc:

Takrat, ko sem še bicke pasel pod Uršljo goro

Bilo je takrat, ko sem še bicke pasel pod Uršljo goro. Vsako jutro mi je po ušesih zvonila ponarodela Vodnikova pesem:

*Ob štirih zjutraj gori vstanem
in ženem bicke past.
Oh kako bom srotej bicke pasev,
ko mam še komaj sedem let.*

Treba je bilo vstati ob zori in napasti bicke do šole, ki se je začela ob devetih. Do šole pa je bilo dobre pol ure hoda. Jaz sem seveda spal in težko me je bilo ob tej uri spraviti pokonci. To se pravi, kadar me je budil oče, to mi bilo pretežko. Komaj sem začul njegov robati glas: »Halo, sonce je že nad Pohorjem,« sem že tresčil iz postelje, čeprav sem vedel, da sonca še dolgo ne bo nad Pohorjem. Če bi tega ne bil storil tako urno, bi mi bila iz postelje pomagala očetova težka roka.

Teže me je bilo spraviti pokonci, kadar me je klicala mati. Ta se je tiho priplazila do postelje in, ko je videla, kako trdno spim, se je spet oddaljila po prstih in šepetala:

»Pet minut ga še pustim, saj je sirotek...«

Čez pet minut, ki so bile zame silno kratke, me je spet prišla klicat. Navadno sem jo slišal že prvokrat, toda sem se vedno potajil. Tudi zdaj sem se zvil v klopčič in se delal, kot da bi najtrdneje spal. Mati me je nekaj časa tiho opazovala, potem pa vzdihnila:

»Sirotek, kako bi še rad spal!«

Počasi se je le odločila in me poklicala:

»Bicke se že derejo.«

Navadno me je morala klicati dva- ali trikrat, preden sem se skobacal iz postelje, ki je bila poslana morda le dvakrat v letu. Moja mati je imela zelo mehko srce in kadar me je klicala ona, sem pridobil vsaj pol ure. Mogoče je tudi oče imel mehko srce, toda tega nam otrokom ni smel pokazati, ker je bilo življenje naše družine pretrdo.

Bicke pasti je bila huda reč. Pravega pašnika zanje ni bilo, ampak so se razprostirali

ovčji pašniki po gozdovih, med ostrogovno in med trnjem, kjer se goveja živina ni hotela pasti. Na paši sem bil bos, ker ni bilo denarja za čevlje. Kadar je bila žival sitna, sem imel čisto okrvavele noge. Vrh tega je bilo po jutrih tudi še mrzlo. Toda ovce so bile v našem najemniškem gospodarstvu zelo važna stvar. Na leto jih je mogel oče prodati do deset in še več, kar je vrglo lepe denarce, s katerimi smo se otroci že za silo oblekli.

Nekega jutra me je oče zelo zgodaj poklical. Zatrobil je kakor zmirom:

»Sonce je že nad Pohorjem!«

Takoj sem tičal v hlačah in se odpravil v hlev. O kakem soncu nad Pohorjem seveda še ni bilo sledu. Na vzhodu se je še komaj pokazala jutranja zarja. Vrhova Uršlje gore in Pece, ki sta bila še vsa zasnežena, še niti nista žarela v škrlatni luči sončne zarje, ampak sta molela v blede odsev jutra, ki je vstajalo nekje na vzhodu. Pobočja planin so bila še vsa črna, po dolinah pa je ležala debela megla, ki je zakrivala vse manjše hribe. Nebo je bilo jasno in na njem je gorelo še veliko svetlih, mrzlih zvezd, ki so začele silno počasi ugašati.

»Kam pa naj ženem past?« sem vprašal očeta, ki je vsak dan sproti določal pašo.

»Na vrh boš gnal danes,« mi je mrko odgovoril.

Na vrh! Srce mi je skoraj poskočilo od veselja. Na vrhu je bila pri nas najboljša in najudobnejša ovčja paša. Tako se je imenoval hrib nad domačijo, ki je bil porasel z drmo, to je s travo, ki so jo ovce imele najraje. Na pašniku so rasle bele breze, ki so bile podobne zelenim pušeljcem. Vmes je stalo nekaj velikih, orjaških macesnov, ki so se videli daleč naokrog.

Čreda je bila brž na pašniku in sedaj se je začelo zame dobro življenje. Ovce so se začele pasti kakor uši in mi sploh ni bilo treba paziti nanje. Ako bi me bilo premrzlo in premokro po tleh, bi bil lahko mirno zaspal. Toda

bil sem že prebujen in moja zaspanost se je medtem dvignila nekam med vrhove macesnov, ki so moleli v sivkastomodro nebo. Zato sem začel opazovati, kako je okrog mene nastajalo lepo vigredno jutro.

Pravkar sta zagorela vrhova dveh najvišjih gora v škrlatnem plamenu. Gorele so skale in razpoke med čermi. Podoba me je nenadoma vsega prevzela, da sem bil kakor zamaknjen. Na mah sem pozabil na svojo utrujenost in nisem nehal strmeti v goreče gore, ki so se mi zdele vedno bližje. Pod sneženimi vrhovi se je razprostiralo široko, temno pobočje, pokrito s planinskimi lesom. V tem pobočju se je združevalo mnogo barv. Smrekove hoste so bile skoraj črne, tam pa, kjer so rastle bukve, je bilo še vse rjavo, zakaj bukev v taki višini še ni pričela zeleneti. Temnikasto ozadje pobočja je bilo prepikano z blestečimi macesni, ki so si pravkar nadevali svoj svetlozeleni pomladni nakit. Brez teh macesnov bi bila podoba gora še čisto mrtva.

Dolina pod goro je bila še zakrita z meglo, ki se je le počasi pogrezala vase. Nikjer še ni bilo polj in travnikov in prav nobene domačije ni bilo videti iz tega belega morja. Naš vrh je bil kakor samotni otok sredi jutranjega kipeanja. Včasih se je zdelo, da ga bodo meglene pene pogoltnile.

Kmalu pa sta začela rdeča vrhova obeh orjakov bledeti. Obenem so postajali svetlejši tudi gozdovi pod gorami. Zdaj je dan začel hitro spreminjati lice cele dežele. Pohorska slemena so se ločila od vzhodnega neba, na severu pa so vrhovi Golice in njenega predgorja nekaako dolgočasno moleli pod nebo. Dolinska megla, ki je še pred nekaj minutami ležala do pasu širnih pobočij, se je nenadoma sesedla in skozi njo so se začele svetlikati lise obdelanega polja. Naših gor se ni več dotikala rdeča sončna zarja, ampak so bili vanje uprti pravi sončni žarki, ki so prihajali naravnost do velike, rdeče sončne krogle, ki se je nenadoma dvignila iznad pohorskih slemen.

Sedaj je nastopil pravi dan.

Ves širni prostor med nebom in zemljo, kolikor sem ga mogel zajeti s svojimi očmi, se je napolnil s pepelnasto, skoraj prosojno barvo. Ta praznična svetloba je srkala vase dolinsko meglo, ki se je zmerom bolj stiskala k zemlji in se skrivala med loge in travnike. Nadnaravno velika, orjaška drevesa so začela moleti iz meglene dna, potem so prišli na vrsto robovi valovite doline, ki so razsekali meglo na nešteto podolgovatih jezikov, dokler se niso pokazale domačije, vsepovsod raztresene, naposled pa se je prav na dnu doline pokazala mala vas z visokim, gotskim zvonikom.

Medtem ko se je spreminjala podoba doline, se je spreminjalo tudi sonce. Ko je vzšlo izza Pohorja, je bilo podobno velikim žarečim krogli, potem pa je postajalo bledejšo in manjše. Nazadnje se je obdalo z močnim vencem, ki je bil svetlejši, kakor njegova sredina. Iz tega venca so potem začeli štrkati na vse strani daljši in krajši žarki, ki so bili podobni žarečim strelam. Kmalu ni bilo več mogoče pogledati v sončno kroglo.

Kakor me je zjutraj, ko sem vstajal, strašno imelo in sem še gredeč na pašo včasih spal, tako silno rad sem gledal jutro, ki je vstajalo pred mojim očmi. Tega vstajanja se nisem mogel nikoli nagledati. Vedno sem pri njem odkril kaj novega in kaj lepšega. Posebno takrat, kadar sem pasel Na vrhu. Tam me paša mi veliko motila, ker se je žival pasla kakor uš. Pogled z vrha je bil že sam po sebi lep in za oči prava paša. Toda bilo je še nekaj drugega zraven, kar je delalo vstajanje jutra še lepše. Naš vrh se je ob jutranjem svitu za nekaj ur potapljal v godbo tisočerih glasov, ki so se zlivali v veličastno, brnečo, predudno pesem ali godbo. Ta godba je prihajala iz neštetihi ptičjih grl in je donela iz brezovega grmovja, prihajala je iz vlažne, napojene zemlje in trave, prihajala je s tankih macesnovih in brezovih vej, ki so bile neslišno napete v jutranjem zraku in se šibile pod razkošno roso, čez nje pa je drgetal nevidni lok prvih jutranjih vetričev. In ta mogočna godba mi je prevzela srce, da sem nekako onemel strmel raz ta čudni, v roso vtopljeni vrh. Vse te lepote, ki se je razprostirala okrog mene, in vse te godbe, ki je brnela v mojem mladem telesu, pa se nisem zavedal, kakor se tega zaveda kdo, ki jo opazuje ali posluša pri polni zavesti, ampak sem bil tesno zrasel z vsem, kar me je obdajalo in kar sem občutil, kot da je vse to del mojega lastnega bitja. Zdelo se mi je, da včasih gledam sam sebe.

Iz takih misli me je vedno prebudil sopihajoč, težak glas, ki je prihajal od daleč po zraku in je odmeval po brezovju in macesnovju nad mojo glavo. To je bil glas težkih, parnih kladiv, ki so butale doli v dolini, kjer je stala velika tovarna. V tej tovarni še nisem bil nikdar in sem jo mogel le od daleč gledati. To sem mogel le, če sem se napotil čez brezov pašnik na drugo stran našega vrha. Toda ni me preveč vleklo k njeni podobi, ker zame ni bila lepa. Bila je črna in sajasta, en sam kup zamazanih stavb, iznad katerih je molelo kakih šest ali osem visokih dimnikov. Iz teh dimnikov se je neprestano valil masten in črnkast dim, ki je zasmrajal celo severno dolino. Vedel sem tudi, da iz teh dimnikov ponoči švigajo plameni, ker sem šel z očetom nekajkrat ponoči v mlin in

sem to sam videl. Od tistega časa me je bilo tovarne skoraj strah. Ta črna tovarna je bila tudi še drugače slabo zapisana v mojem sreč. To sem imel od očeta, ki ni maral tovarniških delavcev, čeprav je bil tudi sam delavec. Tovarniški delavci so se ob medeljah pri cerkvi postavljali s srebrnimi verižicami, z velikimi tolarji na lajbičih, z lepimi oblekami, zelenimi klobuki, za katerimi so se šibili gamsovi repi. Moj oče teh ljudi ni maral tudi zato, ker so večinoma koj začeli nemškutariti, brž ko so povohali tovarno. Vse to ga je odbijalo od njih, čeprav je bilo znano, da so fužinarji veliki reveži. Toda moj oče je bil takrat gotovo še večji in še bolj zapuščen revež, kakor so bili fužinarski delavci, ker je bil poljski delavec.

Ko sem tega jutra spet začel butanje tovarniških kladiv, sem se takoj znašel sredi resničnega sveta. Prenehal sem biti del narave, ki me je obdajala, postal sem to, kar sem bil: pastirček, ki je zgodaj zjutraj pasel bické nekje na zapuščenem vrhu. Lepa, harmonična godba, ki je še malo prej zvenela skozi macesnovje nad mojo glavo, je zdaj prenehala, ker jo je razsekal odmev parnih kladiv. Celó jutranji zvon, ki se je glasil iz druge doline pod meno, mi ni mogel več priklicati prejšnje zamaknjenosti.

Nenadoma sem od nekod začul človeške glasove. Začel sem oprezati naokrog, toda nikjer nisem mogel opaziti živega bitja razen svojih ovčk, ki so mulile trave tam med brezami. Čez naš hrib je šla gozdna vozna pot, ki je vodila iz doline, kjer je stala tovarna. Ta pot je bila samotna in le redkokdaj so po njej hodili ljudje, mikdar pa še nisem tod videl koga ob tako zgodnji uri. Brez dvoma je šel nekdo na vrh. Kdo je bil, še ni bilo videti, ker so pot

zakrivale breze. Meni to ni bilo povšeči. Bil sem samotarske narave in sploh nisem rad srečaval ljudi. Na tihem sem se tujih ljudi bal, ali pa sem jih celo sovražil. Kdo bi neki hodil tod ob takji uri, sem si mislil in stegoval vrat proti tisti strani, od koder so prihajali glasovi? Nenadoma pa sem zagledal skozi brezovo grmovje gručo ljudi, ki se je bližala vrhu. Šli so počasi, moški in ženske pomešane in celo nekaj otrok je bilo zraven. Vse je bilo praznično oblečeno in vse veselo razpoloženo. To je bilo videti že od daleč. Poznalo se je tudi, da je družba zatópljena v živahen pogovor, ker so nekateri mahali z rokami. Nekateri pa so mrmrali neko pesem.

Bili so še tako daleč, da nisem mogel razločiti, kaj in kak jezik govorijo. Toda zdaj jih nisem utegnil več poslušati, ker so se vedno bolj bližali. Zvest svoji nezaupljivosti sem hitro skočil med grmovje in se potuhnil za debeli macesen, ki je zakrival celo mojo postavo. Iz tega skrivališča se je dalo nemoteno gledati na družbo, ki je prihajala vedno bližje. Ovce me niso skrbele, ker so se mirno pasle ne daleč med brezami.

Skupina ljudi se je medtem že tako približala, da smo bili skoraj vstřic. Jaz sem se prilepil tesno k macesnovemu deblu, da bi me nikakor ne mogli odkriti. Sedaj sem že razločil posamezne besede, toda nisem mogel razumeti, o čem govorijo. Nekaj pa me je pri njih zelo presenetilo, vsi od prvega do zadnjega in celo tista dva ali trije otroci, ki so šli zraven, so imeli v gumbnicah zatakajene lepe rdeče nageljne. Vsi so žareli v obraz, ko da bi bili zelo razgreti, čeprav pot ni bila naporna in je ob tej jutranji uri na vrhu celo prijetno hladno. Ženske, ki so šle z družbo, so se smejale tako

Prijeten je spomin
na pastirske čase

razposajeno, kakor se smejiyo dekleta, kadar gredo ob lepih nedeljah v cerkev.

Vse to ni slabo vplivalo name, toda kmalu je padla temna senca, ki je na mah vse pokvarila. Zapazil sem, da imajo vsi moški po vrsti velike srebrne verižice in svetle tolarje na lajbičih. To me je prepričalo, da so to ljudje iz tovarne, ki sopiha v dolini in postal sem slabe volje. Mislil sem, kakor je mislil moj oče, da so to slabi ljudje. Zdaj sem se še tesneje skrtil za macesново deblo.

»Oh, bicke, bicke, kako je to lepo...!«

Skupina ljudi se je ustavila in nekaj žensk je z iztegnjenimi, golimi rokami, v katerih so držale kruh in žemlje, začelo korakati proti moji majhni čredi. Čreda pa, ki ni bila vajena ljudi, se je odmikala nazaj v goščavo, medtem ko se ženske niso dale odgnati in so še dalje silile za ovcami. Za bickami se je pognala tudi belo oblečena deklica z žemljo v roki in mi je pri tem prišla že za hrbet, pa me še ni opazila. Bila je malo večja od mene in je imela gole, bleščeče lakti. Na prsih je nosila velik rdeč nagelj. Ko sem jo tako videl stati med belimi brezami, se mi je zdela čudno lepa.

Tedaj me je deklica nenadoma zapazila.

»Poglejte, pastir!« je zaklicala vzradoščena proti skupini, ki je ostala na poti.

Na njene besede se je vsa družba obrnila proti meni in od zadrege mi je udarila vsa kri v glavo. Nekdo je vzkliknil:

»Poglejte, tako majhen pobič, pa že pasel!«

Jaz sem nemo strmel v belo deklico, ki je stala pred menoj.

Ker se nisem ganil izza macesna, se mi je dekle začelo približevati. Njen obraz se je veselo smejal in kazala mi je dve vrsti svojih prebelih zob. Napadala me je volja, da bi pobegnul izpred nje in se skrtil v goščavi, toda neka topla notranja moč me ni pustila z mesta, zato sem ostal, kjer sem bil.

Dekle se je tedaj približalo macesnu in obstalo korak pred menoj, strmelo je nekaj časa vame s svojimi oglenimi očmi, potem pa mi je nenadoma reklo:

»Zakaj se bojiš...?«

Hotel sem ji odgovoriti, da se ne bojim in da me je le sram mojih bosih nog in moje revščine, pa nisem mogel spraviti besedice iz ust.

Nekaj časa sva si tako stala nasproti in molčala. Skupina ljudi, kateri so se zopet pridružile ženske, ki so prej iskale ovce, je na gozdni poti tudi obstala in gledala vame in v deklico. To je trajalo mogoče precej časa, toda zame je bilo to soočenje le kratek blisk. Tedaj je na poti rekel ženski glas:

»Sram ga je, ker ni vaju toliko ljudi.«

Neki drugi glas pa je rekel:

»Lenkica, daj mu nageljček, da bo tudi on vedel, da je danes prvi maj...«

Tedaj je Lenkica, kakor je bilo deklici ime, vzela nagelj s svojih prsi in mi ga pomolila z dolgo bleščečo roko. Njene oči so pri tem globoko žarele in se zasadile v moje oči.

Jaz sem počasi vzel njen nageljček in se pri tem dotaknil njene roke. Ta dotik mi je čisto zmešal glavo. Na mah sem izgubil prisotnost duha in sem z nageljnom v roki zdiral v goščavo ter se tako skrtil dekletu in skupini ljudi na cesti. Še zahvalil se nisem dekletu za prekrasni dar.

Ko sem bil v goščavi na varnem in sem vse premislil, me je skoraj postalo sram tega, kar sem storil. Toda družbi z deklico je menda to zelo ugajalo, zakaj slišal sem prešeren smeh. Nato je družba veselih ljudi začela peti neko pesem, ki jo nisem razumel, in ki sem ji prisluškoval z utripajočim srcem, dokler se ni izgubila visoko pod vedrim nebom tega zgodnjega dne.

Potem je skupina ljudi izginila na drugo stran vrha in jaz sem ostal sam s svojimi ovcami. V samoti sem potem pretehtal vsako besedo, ki sem jo slišal na vrhu. Beseda »prvi maj« je bila posebno poudarjena in zato se mi je vtisnila v spomin posebno močno. Saj sem tudi nagelj dobil od deklice za prvi maj.

Takrat vsega tega še nisem razumel, ker sem bil še premajhen. Bilo je še v stari Avstriji. Pozneje sem šele zvedel, kaj pomeni prvi maj. V stari Avstriji delavstvo prvega maja ni smelo praznovati, kakor ga mi danes praznujemo. Praznovati so si ga upali le najbolj pogumni ljudje.

In med njimi je bila tudi tista bela deklica sredi belih brez, ki mi je podarila nageljnov cvet, čeprav me ni poznala in sem bil za njo le ubog pastirček, ki je bicke pasel.

Od tistega jutra se ljudi iz črne tovarne v dolini in tudi same tovarne nisem več bal.

To je bil moj prvi Prvi maj.

POIZVEDBA

Iščem svojega brata Ivana Langerja, rojenega v Šmarjeti na Dolenjskem. Izselil se je 1929. leta v Canado. Kdor bi kaj vedel o njem, naj sporoči na naslov: Langer Franc, 8 rue de Florent Evrard, Sal-laumines P. d. C. France.

Rojaki - izseljenci!

Ko ste prišli obiskat svojo staro domovino, ste si gotovo zaželeli, da bi odnesli s seboj ne samo lepe spomine nanjo in na njene ljudi, ampak tudi kakšno stvar, ki bi vas daleč na tujem spominjala rodnega kraja. Ena takih stvari je slovenska narodna noša, eno najlepših narodnih oblačil na svetu sploh. Prepričani smo, da si boste ob pogledu nanjo tam daleč v svetu priklicali pred oči svojo majhno, a tako lepo Slovenijo. Narodne noše, ki jih boste prinesli s seboj, boste lahko koristno uporabili pri prireditvah, ki jih, upamo, prirejate v novem kraju, kjer bivate. Z njimi si boste marsikdaj olajšali težke ure samote in domotožja. Z njimi boste lahko tudi skromno predstavili prijateljem na tujem svojo rodno domovino Slovenijo. Rojaki, če se boste odločili, da si naročite narodne noše, obrnite se na Prosvetni servis v Ljubljani. Ta vam v najkrajšem času in solidno izdelava po meri moške in ženske narodne noše.

Vse informacije dobite pri

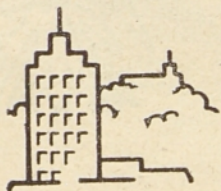
PROSVETNEM SERVISU

v Ljubljani, Miklošičeva cesta 7

Ob
obisku
domovine
obiščite
Kolodvorsko
restavracijo
v Ljubljani,
kjer boste
postreženi
z dobrimi jedili
ter pristnimi
domačimi
vini

K O L O D V O R S K A R E S T A V R A C I J A

PIVOVARNA

Union

L J U B L J A N A

priporoča
svoje
renomirane izdelke,
posebno pivo
in kvas

Ob obisku Ljubljane
obiščite
dobro znano
restavracijo

Slavija

(prej Slamič)

NA GOSPOSVETSKI C. 6

kjer boste ob vsakem času
postreženi kar najboljše
in po zmerni ceni.
Sprejemamo tudi rezervacije

Priporoča se

Gostinsko podjetje „SLAVIJA“
Ljubljana

PROGRES

ilustrirana revija za ekonomska in družbena vprašanja vam prinaša vsak mesec zanimive gospodarske, kulturne in politične prispevke domačih ter tujih strokovnjakov in novinarjev. Prepričani smo, da vas bo ta bogato opremljena revija zanimala, zlasti zato, ker vas bo stalno seznanjala z napredkom v naši rodni zemlji.

Naročite jo na naslov:

GOSPODARSKO RAZSTAVIŠČE

oddelek za publikacije »Progres«

LJUBLJANA

Titova cesta 50

Telefon 32-926, 30-662 — Tek. rač. 601-T-325

V svojem okviru pa izdaja »Progres« tudi modno revijo

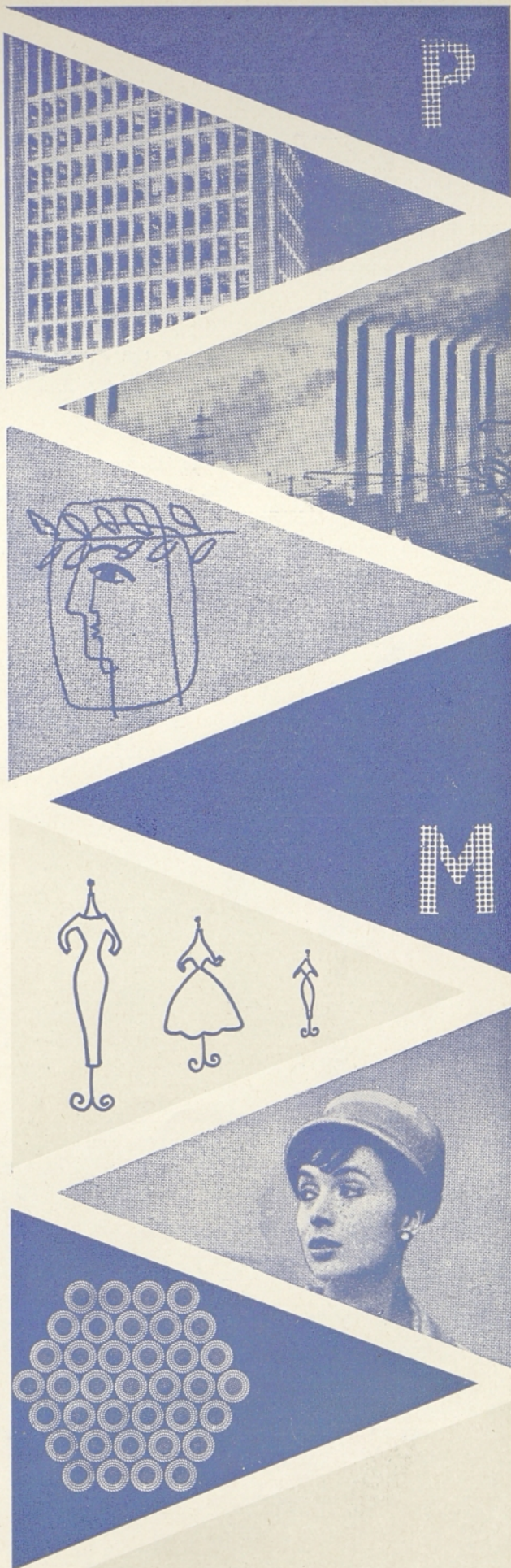
Maneken

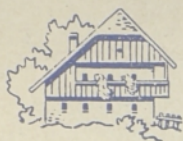
ki bo zaradi svoje praktičnosti in prispevkov iz domovine prav gotovo zanimiva za vsakogar. Ne bo prinašala samo modnih reportaž domačih in tujih modnih strokovnjakov, marveč še mnogo kozmetičnih, gospodinjskih, zdravstvenih in drugih nasvetov. — Naročite jo prav tam:

Revija »MANEKEN«

LJUBLJANA, Titova cesta 50

Obe reviji izhajata na formatu 24 × 32 in sicer »PROGRES« na 100 straneh, »MANEKEN« pa na 16 straneh.

Povratnikom v staro domovino!

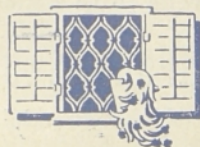
Marsikateri ameriški Slovenec, ki se za stalno vrne v staro domovino uživati zasluženi pokoj, si želi prijetnega kotička, majhen vrtiček ali kaj podobnega; zato naj nihče ne zamudi ugodne priložnosti in naj obišče našo

REALITETNO PISARNO

v kateri bo dobil vse potrebne informacije za nakup hiš, posestev, parcel itd. v vseh krajih Slovenije
Obvestite vse vaše znance=povratnike, da se ob prihodu v domovino zglase v našem biroju, to je

»REALITETNA PISARNA«
ZA PROMET Z NEPREMIČNINAMI

Ljubljana, Tavčarjeva 6

P utnik Slovenija

Ko obiščete svojo staro domovino, se vam nudi priložnost, da spoznate prirodne, zgodovinske in kulturne zanimivosti Slovenije in Jugoslavije. Za rojakinje in rojake iz ZDA prirejamo posebne avtobusne izlete, ki so zelo priljubljeni

Za letošnjo turistično sezono pripravljamo n o v o s t :

**šestdnevno avtobusno potovanje po SLOVENIJI
in 12-dnevno avtobusno potovanje po JUGOSLAVIJI**

*Po vašem prihodu v Jugoslavijo obiščite potovalni urad
»Putnik Slovenija« v Ljubljani, Titova cesta 12
Zahtevajte programe izletov, ki jih prirejamo posebej
za slovenske rojakinje in rojake iz ZDA*

Izleti, ki jih pripravlja „PUTNIK SLOVENIJA“,
vam bodo ostali prijetno doživetje in spomin na vaš obisk v stari domovini